

Utviklingspolitikk og internasjonal rettferdighet

14.10.2016

Forslag til diskusjon

Utarbeidet av arbeidsgruppe nedsatt 8. august 2016, bestående av Asbjørn Eidhammer (leder av arbeidsgruppa), Haipham El-Noush, Ingeborg Moa, Ingrid Stolpestad, Rolf Vestvik og Jon Heikki Aas

1. En mer rettferdig verden

Verden har ressurser nok til at alle mennesker kan leve godt, men disse ressursene er grovt urettferdig fordelt. Til tross for store framskritt i kampen mot fattigdom de siste tjue årene, er milliarder av mennesker så fattige at de i praksis ikke har frihet og råderett over egne liv. 1,2 milliarder lever i ekstrem fattigdom. Mens den økonomiske veksten i mange utviklingsland har vært god i seinere år, har ulikheten innad i de fleste land økt. At verdens ressurser er svært ulikt fordelt på land er ingen tilfeldighet, men et resultat av det internasjonale økonomiske systemet. I de enkelte landene er det nasjonal politikk som bestemmer om veksten omsettes i velstandsøkning for de mange eller for de få. Den økonomiske situasjonen i mange land er nå god nok til at de i en større grad kan bekjempe egne fattigdomsproblemer.

Økende ulikhet, kriger og den truende klimakrisa har gitt oss den største flyktningkrisa verden har sett siden andre verdenskrig. Sammen gjør disse utviklingstrekkene at vi lever i en brytningstid der de utviklings- og utenrikspolitiske grepene vi tar i dag vil ha mye å si for levekårene for jordas innbyggere i tiårene som kommer. Behovet for å se disse tingene i sammenheng gjenspeiles i FN's bærekraftsmål.

For å få en rettferdig og fredelig verden trengs en radikal omfordeling av makt og ressurser, både internasjonalt og på landnivå. Vi trenger økonomier underlagt demokratisk styring og en ressursbruk som ikke ødelegger miljøet. Kampen mot undertrykking og mot fattigdommen handler i stor grad om at land og folk tar kontroll over sine egne ressurser.

På samme måte som SV i Norge kjemper mot økt ulikhet, for demokrati og for universelle velferdsordninger, må disse elementene være grunnlag for SVs utviklingspolitikk. SV kjemper for en verden der folk selv har makt til å styrke sine rettigheter, minske ulikhet og utrydde fattigdom. Samtidig har utviklingslandene selv et ansvar, og i økende grad økonomisk frihet til, å bekjempe fattigdom i eget land. Norsk bistand skal støtte opp om dette

Målet med SVs utviklingspolitikk er fred og frihet fra fattigdom og undertrykking, rettferdig fordeling, respekt for menneskerettighetene og folkeretten, og bærekraftig

utvikling. Bistand er et av mange virkemidler i utviklingspolitikken. Målet for bistand er å skape utvikling for fattige mennesker gjennom økonomisk vekst og fordeling, tilgang til sosiale tjenester som helse, vann og utdanning for alle, styrking av folkestyre og folks rettigheter og forsvarlig bruk av ressursene.

To av medlemmene i gruppa ønsker ikke å stille seg bak det de mener er et for ensretta fokus på fattigdomsreduksjon i det siste avsnittet. De foreslår i stedet at målet med SVs utviklingspolitikk, og dermed målet for bistanden, skal være å bidra til en verden der makt og ressurser er rettferdig fordelt og utviklingen i verden er bærekraftig, for slik å bekjempe fattigdom, undertrykkelse og oppnå respekt for menneskerettighetene og folkeretten.

For at Norge skal kunne bidra best mulig for å nå disse målene, må bistanden med hovedmål om å skape utvikling i fattige land være på minst en prosent av BNI. Det betyr en markant økning fra dagens nivå, hvor utgifter til flyktninger i Norge og midler til å redusere klimautslipp delvis finansieres over bistandsbudsjettet.

Vår velstand er i stor grad bygd på billige råvarer fra fattige land og billig og utnyttet arbeidskraft i andre verdensdeler, ikke minst kvinner. Bistand skal ikke være en gave. På samme måte som norske borgere har rettigheter, har verdens fattige rett til sosiale goder som helse, vann og utdanning, i tillegg til sivile rettigheter, som ytringsfrihet, trosfrihet og organisasjonsfrihet. Det er det internasjonale samfunnets plikt å sørge for at alle mennesker får oppfylt disse rettighetene. Vi har derfor en plikt til å føre en utviklings- og bistandspolitikk for solidaritet, menneskerettigheter og fred. Våre bidrag vil bygge på verdiene i og erfaringene fra den nordiske velferdsstaten, med et sterkt sivilsamfunn, etablerte trepartssamarbeid mellom staten, arbeidsgiverorganisasjoner og en sterk fagbevegelse, som sentrale element. Men nasjonale og lokale behov og løsninger og nasjonalt og lokalt demokrati i utviklingslandene må være styrende for hva samarbeidet omfatter og hvordan det utformes.

I dette dokumentet vil det være seks tverrgående prioriteringer og prinsipper, som vi mener SVs utviklingspolitikk og kampen for internasjonal rettferdighet skal bygge på:

1. Bærekraftig økonomisk vekst og rettferdig fordeling av veksten er nødvendig for å nå de universelle bærekraftsmålene i alle land.
2. Kampen for demokrati og folks rettigheter (deltakelse i folkestyre, menneskeretter, kvinners rettigheter og undertrykte gruppers kamp) skal gjennomsyre politikken.
3. Vi skal arbeide for å styrke globale overnasjonale forpliktelser samtidig som vi jobber for endring på nasjonalt og lokal nivå
4. Bistanden skal være fattigdomsorientert. Det må sikres bedre at bistand for å styrke fattige menneskers stilling i praksis når fram til dem.
5. Utviklingssamarbeidet skal være miljømessig bærekraftig.
6. Vår politikk skal være samstemt, det vil si å sikre at målene og resultatene av myndighetenes utviklingspolitikk ikke undergraves av politikk på andre områder som har innvirkning på utviklingsland, og at politikken på andre politikkområder støtter utviklingsmålene der det er relevant. For SV vil det være et mål at Norge konsekvent skal la hensynet til fattige land og fattige befolkningsgrupper gå foran våre snevre nasjonale interesser.

To av medlemmene foreslår at punkt 4 over erstattes med følgende formulering:

- Å bedre situasjonen for fattige mennesker og å redusere fattigdom skal være ett av de viktigste målene i SVs utviklingspolitikk.

2. En verden i rask endring

Til tross for at andelen ekstremt fattige i verden ble halvert mellom 1990 og 2010, økte ulikhetene i de fleste land, både i Nord og i Sør. Det gjelder land med kraftig økonomisk vekst, som Kina og råvareeksporterende land i Afrika, men også de fleste vestlige land med stagnerende økonomi. Noen markante unntak er Brasil, Sør-Korea og Norge under den rød-grønne regjeringa. Den britiske bistandsorganisasjonen Oxfam har satt ulikhetene på spissen ved å vise at de 85 rikeste menneskene i verden eier like mye som de fattigste 3,5 milliardene. Kampen for internasjonal rettferdighet må særlig rettes mot disse økende forskjellene i verden og for det store antallet fattige som disse ulikhetene reflekterer.

Mange utviklingsland har opplevd stor økonomisk vekst de siste årene. Storparten av reduksjonen av fattigdom i verden har skjedd i Asia, særlig i Kina, India og Indonesia. Fremdeles er det flere absolutt fattige i Asia enn i Afrika, men dette vil endre seg i løpet av få år. Over 70 prosent av de ekstremt fattige bor nå i mellominntektsland. Mens landene med størst *antall* fattige er India, Nigeria, Kina, Bangladesh og DR Congo, ligger alle landene som har høyest *andel* ekstremt fattige i Afrika, med unntak av Haiti. Mens Madagaskar har 82 prosent fattige, er 21 prosent av Indias befolkning fattige etter den samme definisjonen (US\$ 1,90 per dag).

Afrika er det fattigste kontinentet. Men på grunn av den kraftige økonomiske veksten det siste tiåret har mange afrikanske land gått fra å være låg-inntektsland til mellominntektsland. Veksten i de fleste av disse landene er imidlertid svært dårlig fordelt, og andelen fattige har ikke gått ned i samsvar med veksten. Disse landene har derfor fremdeles en stor del av de fattige i verden.

- Derfor bør SVs utviklingspolitikk prioritere afrikanske land når det gjelder de store midlene til sosiale sektorer og produktiv virksomhet.

Et av medlemmene i utvalget er uenig i denne eksplisitte prioriteringa av Afrika. Hun foreslår i stedet:

- Norsk bistand og utviklingspolitikk skal ha fokus på de tematiske og geografiske områder der Norge kan gjøre størst forskjell og bidra mest til de overordna målene beskrevet over.

Veksten i asiatiske land har i stor grad vært basert på billig arbeidskraft, og etter hvert ny teknologi. Veksten i Afrika er basert på økte råvarepriser, som de siste par årene har snudd nedover igjen. Ny teknologi forenkler og gir store nye muligheter. Samtidig øker det digitale gapet mellom rike og fattige land. Med ny teknologi og mindre behov for arbeidskraft, ser vi nå en tendens til at industriarbeidsplasser flyttes tilbake til Vesten. Fattige land vil ikke lenger ha «komparative fortrinn» i låge lønninger i industriproduksjon. Det gjør det vanskeligere for Afrika å følge de asiatiske landenes utviklingsvei.

Vi ser i dag at multinasjonale selskaper utgjør en stor og udemokratisk maktfaktor i verden. For at vekst faktisk skal komme folk flest til gode, må man jobbe mot den maktkonsentrasjonen multinasjonale selskaper bidrar til.

Det er tegn på at dynamikken i globaliseringa ikke er like kraftig som før. Mange økonomer mener vi nå går inn i en ny epoke i verdensøkonomien, hvor globaliseringa vil stanse opp og den globale veksten vil stagnere. Den internasjonale politiske trenden er i dag like mye politisk oppsplitting og selvstendigjøring (devolution) som styrking av globale politiske og økonomiske ordninger. Det kan bety at vi får en utvikling i retning av mer regionalisering. Det kan ha betydning for særlig Afrikas utvikling. Det har lenge vært innsett at afrikanske land må samarbeide mer og bygge ut sin infrastruktur for kommunikasjon og transport innad på kontinentet. Mens afrikansk vekst de seinere åra i stor grad har vært rettet inn mot eksport på verdensmarkedet, vil det regionale markedet trolig bli viktigere framover. Det betyr også at utviklingssamarbeidet i større grad må ta sikte på å støtte en slik utvikling av kommunikasjon og handel.

Verden utvikler seg multipolært. Nye mellominntektsland – de som følger etter BRICS – vil se like mye i retning Kina, Vietnam, Indonesia og Tyrkia som til Vesten. Det gir utviklingslandene større valgmuligheter i sin utviklingsstrategi. Verdier som har vært dominerende i FN-sammenheng, særlig fra 1990-tallet (som demokrati, ytringsfrihet og likestilling) møter sterkere motstand nå enn på flere tiår, og det er grunn til å tro at denne motstanden vil vokse ytterligere i tida framover. Samtidig har kampen mot terror utfordra noen av disse verdiene også i vestlige land. Norge har alltid lagt stor vekt på det globale, særlig FN-konvensjoner og andre internasjonale avtaler. Vårt engasjement og våre krav (kamp for kvinners rettigheter, urfolk, MR-forsvarere, seksuelle minoriteter) har vi kunnet grunngi ut fra internasjonale plattformer. Disse verdiene er nå under sterkere press. Det betyr at vi må tenke bedre gjennom våre strategier for støtte til demokrati og menneskerettigheter, og spisse dem i lys av et hardere klima.

Etter at omfanget av konflikter i verden, og i Afrika spesielt, gikk kraftig ned fra 1990-årene og fram mot 2010, ser vi nå ei historisk økning i tallet på flyktninger som følge av krig. Samtidig vil antallet klima-flyktninger også øke framover. Dette får konsekvenser for vår utviklingspolitikk, ikke minst for en samstemt politikk. Det er nå nesten like mange såkalte *sårbare stater* som det er låginntektsland (også kalt minst utviklede land – MUL). Terrorisme står i dag øverst på den internasjonale dagsordenen. Terroren, og kampen mot den, vil fortsette å ha konsekvenser for utviklingspolitikk og bistand. Religiøs ekstremisme har hatt store negative følger i land som har vært viktige mottakere av norsk bistand (Afghanistan, Afrikas horn, Somalia). Samtidig har militære aksjoner mot terrorisme skapt sterk motvilje mot Vesten blant sivilbefolkningen i flere av disse landene. Terrorisme står i dag øverst på den internasjonale dagsordenen. Terroren, og kampen mot den, vil fortsette å ha konsekvenser for utviklingspolitikk og bistand.

De negative virkningene av klimaendringene blir stadig klarere også i utviklingslandene. De fattigste landene bli trolig hardest rammet, fordi de er mest sårbare. Disse landene har selv i liten grad bidratt til økt utslipp av klimagasser; forverringa av klimaet er i overveiende grad påført dem av land som i dag er industrialiserte. Selv om prinsippet om at alle skal delta gjelder, krever en politikk grunnlagt på rettferdighet og solidaritet at industrilandene bør finansiere tiltak både for å begrense utslipp og motvirke negative konsekvenser av den globale oppvarminga for disse landene.

FNs bærekraftsmål for 2030 er mer omfattende og krever langt mer ressurser og engasjement enn tusenårsårene for 2015 gjorde. Skal vi kunne komme i nærheten av å nå disse målene, må vi tenke og handle langt bredere og mer samstemming enn hittil. I

tillegg må vi, i tråd med FNs plan for finansiering av utvikling (Financing for Development), tenke bredt om finansiering: bistand, gjeldslette, skattereform og innovativ finansiering er bare noen av løsningene. For SV betyr det også å tenke enda sterkere i retning av globale løsninger enn vi har gjort til nå.

Teknologiske nyvinninger og digitalisering av samfunnet skaper store muligheter. Men hvis en ikke takler utfordringene knyttet til det teknologiske og digitale gapet som nå er i ferd med å oppstå mellom rike (og mange mellominntektsland) på den ene side og de fattigste landene på den andre, vil også teknologien bidra til at forskjellene øke. Innovasjon i teknologi og IKT har vist seg å kunne være viktige verktøy i kampen mot fattigdom ved å sikre tilgang til tjenester og redusere kostnadene. Derfor bør satsing på teknologi og innovasjon styrkes i utviklingssamarbeidet.

Denne korte skissa av den internasjonale ramma viser at det vil være behov for utviklingssamarbeid og bistand i mange land i lang tid. Når vi snakker om den bilaterale (stat-til-stat) bistanden gjelder dette først og fremst de fattigste landene. Men heller ikke mange av landene som har vokst ut av gruppa minst utviklede land, som Ghana, Senegal og Zambia, vil ha muligheter til å finansiere de nødvendige offentlige kostnadene for å nå FNs bærekraftsmål med egne skattemidler på mange år ennå. Samtidig som SV er klar over at bistand bare er ett av virkemidlene i kampen mot ulikheter og fattigdom, vet vi at bistand virker. De store resultatene som er oppnådd innenfor sektorer som utdanning, helse og vannforsyning ville i svært mange land ikke vært mulig uten omfattende internasjonal bistand og faglig rådgiving.

3. En samstemt politikk for internasjonal rettferdighet

3.1 Utvikling og utenrikspolitikk

Å skape utvikling er målet. For å nå det målet må en forandre urettferdige maktstrukturer og utjevne forskjeller. Bistand er et virkemiddel for å nå målet om utvikling. Det finnes mange andre virkemidler enn bistand som kan føre til positiv utvikling, slik som handelstiltak, investeringer og endring av eierskap, sikkerhetstiltak, globale helseprogrammer, migrasjonspolitikk og matvarepolitikk. Men det er ofte lettere for politikere å bruke bistand for å søke å nå målene i utviklingspolitikken enn å jobbe for endringer på andre områder. Vi mener at både bistand og andre virkemidler er nødvendige for å nå målene. Mens bistandens relative økonomiske betydning har blitt redusert de siste 10-15 årene, er bistand blitt et sentralt norsk virkemiddel på stadig nye områder i globale spørsmål. Det gjelder blant annet immigrasjonspolitikk, sikkerhetspolitikk og tiltak for reduksjon av klimautslipp.

Utviklingspolitikken henger sammen med andre politikkområder, slik vi ser det klart når det gjelder klima, helse og skatt. Formålet med utviklingspolitikken kan derfor også undergraves av vår politikk på disse andre områdene. Det kan gjelde landbruks- og handelspolitikk, men også immigrasjonspolitikk. OECD definerer en samstemt politikk som å arbeide for å sikre at målene og resultatene av myndigheters utviklingspolitikk ikke undergraves av politikk på andre områder som har innvirkning på utviklingsland, og at politikken på andre politikkområder støtter utviklingsmålene der det er formålstjenlig. Kirkens Nødhjelp formulerer det mer folkelig når de sier at samstemthet i utviklingspolitikken i bunn og grunn handler om å unngå at Norge gir

med den ene hånda og tar med den andre. Norsk politikk må være samstemt for å nå utviklingspolitiske mål og bidra best mulig til at FN's bærekraftsmål blir oppnådd.

Dette bør reflekteres i SVs arbeidsprogram på flere politikkområder. På samme måte som politikken på andre områder vil påvirke utviklingssamarbeidet, vil våre utviklingspolitiske mål få konsekvenser for politikken på andre områder. Det gjelder flere kapitler i arbeidsprogrammet, slik som demokrati og folkestyre, innvandring og integrering, miljø og klima, feminisme, primærnæringer og ressursforvaltning, og fred og forsvar.

Vår *utenrikspolitikk* skal avspeile hele spekteret av vårt forhold til resten av verden. Et lands utenrikspolitikk har som viktigste formål å verne om og fremme landets interesser. I en globalisert verden har land i nord og land i sør felles interesser på stadig flere områder. Det er særlig klart når det gjelder klima, helse, miljø og kampen for menneskerettigheter. Samtidig viser globaliseringa også at det finnes sterke motsetninger mellom nord og sør. Slike konflikter eksisterer ikke minst innenfor internasjonal finanspolitikk, handel og migrasjonspolitikk. For SV vil det være riktig å føre en overordnet utenrikspolitikk som både tar utgangspunkt i våre felles globale interesser og som tar standpunkt, i samsvar med en samstemt utviklingspolitikk, for den fattige delen av verden.

3.2 Demokrati og menneskerettigheter

Skal befolkningen i fattige land få større muligheter til å bestemme over egne liv, må de ta del i statsstyret og i demokratiske prosesser. Å kunne delta i frie og rettfærdige valg, organisere seg, si sin mening og å være en del av folkestyret, er grunnleggende menneskerettigheter. Frie valg er en svært viktig del av demokratibyggingen, men valg alene er ingen garanti mot undertrykking av ulike grupper i samfunnet.

Norsk utviklingspolitikk skal være rettighetsbasert. Det er viktig å både styrke myndighetenes evne til å oppfylle borgernes rettigheter, og borgernes egen kunnskap og evne til å kreve sine rettigheter gjennomført.

Det vil være spesielt viktig å støtte tiltak som har som mål å øke kvinners deltakelse i demokratiske prosesser. Likestilling og tilgang til rettigheter, ressurser og innflytelse for kvinner bidrar til økonomisk vekst, bedre fordeling og fattigdomsreduksjon. Kvinners representasjon og økonomiske muligheter har blitt bedre de seinere årene i mange land, men i andre steder er sterkt kvinneundertrykkende samfunnssystemer lite endret. Barneekteskap, manglende tilgang til prevensjon, abort og helsetjenester under svangerskap og fødsel, utgjør en stor helse- og livsrisiko for jenter og kvinner og er også et stort hinder for politisk, økonomisk og sosial deltakelse.

Urfolk gjøres usynlige, undertrykkes og forfølges i mange land. Norge har historiske erfaringer med både dårlig og god politikk for urfolk i Norge. SV mener Norge bør gå foran internasjonalt for å fremme urfolks rettigheter.

Seksuelle minoriteter undertrykkes hardt i store deler av verden. I mange land er rettighetene til lesbiske, homofile, biseksuelle og transseksuelle blitt hovedsak i en større konflikt mellom det som oppfattes som vestlige verdier og tradisjonelle kulturer. Enkelte misjonærende religiøse grupper, både kristne og muslimske, heller bensin på dette bålet. For SV vil solidaritet med seksuelle minoriteter stå sentralt i våre samarbeidsland.

Personer med funksjonshemming blir lett de største taperne i låginntektsland. Norge og norske organisasjoner har gjort et stort arbeid i mange av våre samarbeidsland for å styrke funksjonshemmedes rettigheter, ikke minst skolegang. Dette er ukontroversielt i de fleste landene.

Etter at ytringsfriheten hadde sterk framgang fra 1990-åra, er denne grunnleggende menneskeretten nå under press. I mange land risikerer forsvarere av menneskerettighetene forfølgelse, fengsel eller død. For SV vil støtte til og beskyttelse av MR-forkjempere stå helt sentralt både i norske ambassaders arbeid i de land dette særlig gjelder, og i vårt arbeid gjennom FN og frivillige organisasjoners virksomhet.

Ansvar for å sikre at menneskerettighetene blir respektert ligger hos hvert enkelt lands myndigheter. Men å støtte demokrati og menneskerettigheter i samarbeidsland kan være utfordrende og skaper flere dilemma. Mer eller mindre autoritære regjeringer som Norge samarbeider med, vil mislike denne virksomheten. Det er viktig at Norge spiller med åpne kort med grunnlag i internasjonale konvensjoner. Det er ikke Norges, men verdenssamfunnets politikk vi som medlemsstat i FN fremmer i dialog med en annen medlemsstat. Norge bør være svært tilbakeholden med å bruke sanksjoner i form av bistandskutt som reaksjon mot menneskerettsbrudd. Med slike sanksjoner kan en norsk regjering skåre poeng på hjemmebane, men sanksjonene virker som regel mot sin hensikt overfor de det gjelder. Likevel er det selvsagt også her grenser.

Arbeider for demokrati og menneskerettigheter kan bli vanskeligere i tida som kommer. Autoritære ledere i land med økonomisk vekst, som blir mindre avhengige av bistand, vil også lettere motsette seg at vi støtter demokrati og MR-forkjempere. Uansett styrker det vår stilling i dialogen om menneskerettigheter om vi har et sterkt engasjement på andre områder av betydning for landet, som i infrastruktur, helse og utdanning og næringsutvikling.

Et høyt korrupsjonsnivå svekker tilliten både til demokratiske institusjoner og til institusjoner som skal beskytte borgernes rettigheter. Kampen mot korrupsjon må være en del av arbeidet for bedre styresett på lokalt, nasjonalt og globalt nivå. Samtidig må korrupsjonstiltakene konsentrere seg om de store midlene nasjonalt og internasjonalt.

SV vil:

- at kampen for demokrati og undertrykte gruppers rettigheter skal være en bærebjelke i SVs utviklingspolitikk.
- at i norske samarbeidsland skal demokrati og rettigheter, ikke minst for undertrykte grupper, være en sentral del av det norske engasjementet. I andre land med progressivt og demokratisk styre skal Norge kunne engasjere seg både for støtte til myndigheter og til andre krefter som kjemper for demokrati og rettigheter.
- at støtte til kamp for kvinners likestilling og rettigheter skal være en integrert del av det norske samarbeidet i alle land hvor vi har et betydelig samarbeid.
- at vi skal gi særlig støtte til rettighetene for folk med funksjonshemming, menneskerettsforkjempere og for seksuelle minoriteter og urfolk. Kampen i multilaterale organer for disse gruppene er viktig. Organisasjoner i sivilsamfunnet kan i mange land spille en avgjørende rolle, og bør støttes.

- at det bør satses mer på forebygging av og bekjempelse av korrupsjon. Samtidig må korrupsjon også bekjempes på et internasjonalt nivå. Videre må tiltakene som settes inn stå i forhold til hvor omfattende mislighetene er.

3.3 Tiltak for økonomisk vekst og næringspolitikk

Økonomisk vekst er viktig for å avhjelpe fattigdom. De fattigste landene må skape generell vekst i sine økonomier for å kunne løfte egen befolkning ut av fattigdom. Tidligere fattige land i Sørøst-Asia og Latin-Amerika har de siste tiårene hatt en sterk økonomisk vekst og antall fattige blitt redusert. Andre regioner, og da spesielt afrikanske land sør for Sahara, har hatt mindre vekst, og store deler av befolkningen lever i fattigdom.

SV ønsker å fokusere på utviklingspolitiske tiltak for å skape økonomisk vekst og god fordeling av denne veksten i Afrika. Selv om økonomisk vekst er en av flere forutsetninger for å bekjempe fattigdom, er det viktig at veksten skjer på en måte som er bærekraftig og at veksten bidrar til reell utjevning av ulikhet. SVs politikk for økonomisk vekst bygger derfor på følgende prinsipper:

1. Tiltakene for å bidra til økonomisk vekst og god fordeling må være bygget på nasjonal politikk og behov, og på erfaringer fra hva som har fungert i andre land. Mottakerne selv skal ha betydelig innflytelse og deltakelse i politikktutforming.
2. Vekstfremmende tiltak må skreddersys de land norsk bistand fokuseres på.
3. En politikk for økonomisk vekst skal bygge på naturens tåleevne og ta hensyn til globale miljøutfordring som klima-endringer.
4. Den økonomiske veksten må kombineres med tiltak som sørger for at veksten bidrar til utjevning av forskjeller, like rettigheter og demokratisering av eierskap av nasjonale fellesgoder.
5. Økonomisk vekst skal ha jobbskaping som et hovedmål, med arbeidsplasser der grunnleggende arbeidstakerrettigheter ivaretas.

Basert på prinsippene ovenfor ønsker SV en utviklingspolitikk for økonomisk vekst som både bidrar til ansvarlige investeringer fra utlandet og nasjonal ressursmobilisering. En slik politikk vil omfatte flere områder. Dårlig utbygd infrastruktur er en av de største hindringene for økonomisk vekst. Når man verken kan få inn innsatsvarer eller arbeidskraft, og ikke kan frakte og eksportere det som produseres til markeder, vil veksten bli lav.

Økonomisk vekst kan ikke skje uten at det er tilgang på risikovillig kapital. Norge forvalter et av verdens største investeringsfond, som bør kunne bidra med slik kapital.

Et betydelig hinder for økonomisk vekst er korrupsjon. Land med lite korrupsjon tiltrekker seg i større grad investeringer, gir økt rom for vekst i offentlige budsjetter, bidrar til at økonomiske sikkerheten økes og at den vekst som skapes kommer flere til gode. Korrupsjon fremmer også ulikhet og urettferdig fordeling.

Uten rammebetingelser som gir sikkerhet for investeringer vil økonomisk vekst utebli. Et stort problem i mange land er mangel på lovgivning som sikrer rettigheter og sikkerhet rundt investeringer, samt at de institusjoner som skal sikre gode og

forutsigbare rammebetingelser er svake. Norge er et land med svært høy grad av sikkerhet rundt investeringer og

I tillegg til momentene ovenfor er det selvsagt en rekke andre momenter som er viktige for å sikre økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon. Eksempler på slike er viktigheten av sikkerhet og stabilitet, likestilling, helsepolitikk, rettferdig handelspolitikk. Disse temaene er behandlet andre steder i dokumentet.

SV vil prioritere følgende i sitt arbeid for økonomisk vekst i utviklingsland:

- Bidra til å vri en større del av den internasjonale bistanden i Afrika inn mot investering i infrastruktur som veier, jernbane, flyplasser og annen kommunikasjon (bredbånd), og arbeide for at slike investeringer bidrar til en positiv regionalisering og samarbeid over landegrensene.
- Bidra til at det bygges opp flere og mer risikovillige fond i regi av internasjonale finansieringsinstitusjoner, samt nye finansieringsmodeller, slik som offentlig-privat samarbeid (OPS), eksportkreditbyråer, private equity, samt alternative mekanismer som pensjonsfond, statlige investeringsfond og forsikringsfond
- Norske erfaringene med demokratisk kontroll, forutsigbarhet, ryddighet i samarbeid mellom stat og privat næringsliv, skal være sentralt i norsk utviklingspolitikk for økonomisk vekst.

Et medlem av arbeidsgruppe vil stryke det første punktet (Bidra til å vri...)

3.4 Statens pensjonsfond utland – oljefondet

Gjennom Statens pensjonsfond utland (SPU/oljefondet) investerer Norge enorme summer i utenlandske selskaper, eiendomsmarkeder og verdipapirer. Forvaltningen av SPU er dermed et av de mest betydningsfulle spørsmålene i norsk politikk, og at vi har ansvar for at fondet gjennom sin forvaltning bidrar til miljø- og klimavennlig utvikling og respekt for menneskerettighetene.

Fondet skal være ledende innen ansvarlig investeringspraksis. For dette formålet må oljefondets etikkråd tilføres mer ressurser, slik at det kan følge opp de etiske retningslinjene mer effektivt. Hensynet til miljø, menneskerettigheter, klimaforpliktelser og internasjonal lovgiving må også være sentralt i forvaltningen som Norges Bank er ansvarlig for.

Det er en uheldig dobbeleksponering at oljefondet har tunge investeringer i olje og gass. Det både bidrar til å øke investeringsrisikoen, samtidig som det bidrar negativt til verdens klimagassutslipp. Klimaendringene rammer verdens fattige hardest. For å møte målene i Parisavtalen, må verdens investeringer snus drastisk i fornybar retning. I løpet av den neste stortingsperioden bør SPU trekkes helt ut fra olje og gass. I tillegg må det åpnes opp for at SPU kan investeres i unoterte aksjer med det eksplisitte formål å øke investeringene i fornybar infrastruktur, særlig i utviklingsland.

Rundt en fjerdedel av oljefondet er investert i statsobligasjoner. Disse investeringene må omfattes av de etiske retningslinjene og prinsipper for ansvarlig långiving.

SV vil:

- At oljefondet trekkes ut av all fossil industri (inkludert olje og gass).
- At Etikkrådet tilføres mer ressurser.

- At det skal stilles krav om at selskaper som oljefondet investerer i, har åpenhet om selskapsstruktur, skatteinnbetalinger og eierforhold, samt regnskapsrapportering på land-for-land-nivå, og at de rapporterer på miljømessige og sosiale indikatorer, som utslipp av klimagasser, naturmangfold og arbeidstakerrettigheter
- At de etiske retningslinjene for observasjon og utelukkelse skal inkludere skatteunndragelse og virksomhet i skatteparadis.
- At oljefondet får mulighet til å investere i unoterte aksjer og infrastruktur med det eksplisitte formål å øke investeringene i fornybart, også i utviklingsland. I tillegg at en andel av oljefondet skal kunne investeres i utviklingsland på en måte som skaper økonomisk vekst, arbeidsplasser og en fordeling av veksten som kommer befolkningen, inkludert fattige mennesker, til gode. Gode aktsomhetsvurderinger vil være sentralt for å hindre menneskerettighetsbrudd eller brudd på folkeretten.
- Oljefondets investeringer i statsobligasjoner må underlegges etiske retningslinjer.

3.5 Handel, kapitalflukt og gjeld

Handel

Dagens handelssystem er tilpasset rike lands og rike selskapers interesser. I Verdens Handelsorganisasjon (WTO) krever rike land beskyttelse for sårbare sektorer og liberalisering på sektorer der de er sterke. Norge er intet unntak: Norge rangeres blant de landene som er minst åpne for handel fra utviklingsland, samtidig som Norge har liberalistiske krav på fisk. Tollfritak for de minst utvikla landene har vist seg å ha begrensa virkning. Disse landene har ofte ikke sterke nok strukturer til å kunne konkurrere på verdensmarkedet. Dessuten er mathelse-standardene så strenge at det er svært vanskelig for fattige land å eksportere matvarer. Mange middelinntektsland møter tollmurene våre.

Utviklinga av nye handelsavtaler utenom WTO-systemet, som TISA og TTIP, er i all hovedsak negativ for fattige land. Særlig ille er det at slike avtaler inneholder sterkere patentvern og muligheter for internasjonale selskaper til å saksøke stater som for eksempel innfører nye miljø- og helseregelverk, og å omgå nasjonale rettsinstanser. SV vil jobbe for en multilateral avtale i WTO som tar hensyn til utviklingslands særlige interesser og sikrer utviklingsland tilgang på rike lands markeder, samtidig som utviklingslands mulighet til å beskytte sine sårbare sektorer er ivaretatt.

Handel dreier seg ikke bare om eksport og import av varer. Handelsavtaler bidrar til å sette grunnleggende rammer for hvordan samfunnet skal organiseres. Samfunnsendringer i sosialistisk retning, som styrker folks makt og innflytelse, kommer lett i konflikt med den frihandelspolitikken som fremmes gjennom handelsavtaler. Frihandelsavtaler har bidratt til et «race to the bottom», hvor land både i Nord og Sør konkurrerer om å stille slappere krav til private virksomheter, blant annet når det gjelder skattlegging. Vi ser også et stadig kappløp mot bunnen når det gjelder lønn og vareproduksjon, særlig i tekstilindustrien. Minstelønnen er i mange tilfeller altfor lav til å kunne tilfredsstille grunnleggende behov. SV bør jobbe for at arbeidere for norske og multinasjonale selskaper sikres levelønn.

For å jobbe mot den maktkonsentrasjonen som multinasjonale selskaper utgjør, må vi utforme handels- og investeringsavtaler som ikke begrenser nasjonalt handlingsrom på bekostning av selskapers makt. Samtidig må det stilles sterkere og bindende krav til at multinasjonale selskaper ikke bryter grunnleggende menneskerettigheter og ikke bidrar til grov miljøskade. Dagens system basert på selskapers frivillighet fungerer ikke.

- SV går mot nye handelsavtaler som TISA og TTIP, og for en multilateral handelsavtale i Verdens Handelsorganisasjon (WTO) som går bort fra regler som favoriserer rike land til regler som er til fordel for fattige land.
- SV vil gå mot handelsavtaler som inkluderer formuleringer som går lenger enn WTOs patentavtale TRIPS.
- SV vil jobbe mot investor- og handelsavtaler som begrenser staters muligheter til å utvikle velferdstjenester og å stille krav til investorer. Norge må legge til rette for at fattige lands handlingsrom til å utforme egen politikk og beskytte egne interesser ivaretas i handelsavtaler. Krav om liberalisering i lavinntektsland må trekkes.
- Norge skal ikke inngå investor-stat-tvisteløsning som en del av sine investeringsavtaler.
- SV mener at toll på import fra mellominntektsland bør oppheves.
- Produksjonsdrivende subsidier til landbruket bør avvikles til fordel for støtte til et mer bærekraftig landbruk.
- Eksportsubsidier til norske produkter må avvikles.
- SV vil støtte sterkere og mer bindende retningslinjer for selskapers ansvar for miljø og menneskerettigheter.

Kapitalflukt

En viktig grunn til at økonomiske ulikheter i verden har økt kraftig, er ulovlig kapitalflukt og multinasjonale selskapers skatteunndragelser. Afrikanske land taper minst 50 milliarder dollar hvert år gjennom ulovlig kapitalflukt. Dette rammer staters evne til å sikre velferd til egen befolkning. For å få bukt med den økende ulikheten, sikre utvikling og bekjempe fattigdom må vi derfor jobbe for bedre internasjonale skattesystemer. Dette bør skje på et globalt nivå for å motvirke at et land som for eksempel innfører strengere rapporteringsplikt til selskaper, "straffes" ved at selskapene trekker sine investeringer.

Økonomisk kriminalitet som korrupsjon og skatteunndragelser bidrar ikke bare til ulikhet og fattigdom, men truer også demokratiet. Skatteparadis tilbyr strukturer for hemmelighold som gjør denne kriminaliteten mulig. Skatteparadis gjør det også mulig for multinasjonale selskaper å tilrettelegge virksomheten slik at de betaler minimalt med skatt. Dette kan være praksis som ikke er direkte ulovlig, men som like fullt bidrar til at store verdier unndras fellesskapet. Et eksempel på dette er Facebook og Uber sin mye omtalte skattebetalingspraksis. Bedre økonomisk åpenhet vil gjøre det lettere å avdekke og stanse både skatteunndragelser/skatteplanlegging (tax avoidance) og ulovlige skatteunndragelser og kapitalflukt (tax evasion). Vi trenger bedre internasjonal kontroll med finansstrømmer, og skatteparadisene må bekjempes.

Norge har god erfaring med politikk som fordeler og inkluderer. Dette gir Norge troverdighet i spørsmål om skatt, fordeling og ulikhet internasjonalt. Norge bør derfor ta

en lederrolle internasjonalt i arbeidet for å bekjempe ulikhet i og mellom land, i tråd med FNs bærekraftsmål nr 10.

- Norge bør utvide loven om land-for-land-rapportering til å gjelde alle norske selskap, uansett bransje. Rapporteringen må være offentlig, vise de reelle regnskapstallene og omfatte virksomhet i alle land og jurisdiksjoner selskapene er registrert.
- Offentligheten må kunne vite hvem som eier hva. Dette er informasjon som ikke registreres i mange skatteparadis. Norge må gå foran ved å sørge for at vårt eget eierskapsregister er offentlig, gratis å bruke og søkbart for alle.
- SV vil jobbe for et internasjonalt konvensjon for åpenhet og et globalt forbud mot skatteparadis.
- Norge må gjennomgå alle sine skatteavtaler med utviklingsland med mål om at de skal være minst like gode som FNs modellavtale.
- SV vil styrke utviklingslands evne til å avdekke skattejuks, blant annet gjennom å styrke programmet Skatt for utvikling.
- SV vil støtte opprettelsen av et mellomstatlig skatteorgan i FN med tilstrekkelig økonomiske og menneskelige ressurser til å bekjempe internasjonal kapitalflukt.
- SV vil utforske muligheter for alternative skattemodeller, som enhetlig skattlegging.
- SV vil innføre internasjonale finansskatter, herunder en skatt på finanstransaksjoner, for å finansiere globale fellesgoder.
- Oljefondet, Norfund og statlig eide selskaper skal ikke bruke skatteparadis ved sine investeringer.

Gjeld

Vi ser i dag en økning av verdens totale gjeld, og utviklingsland er spesielt sårbare for gjeldskriser i fremtiden. Økningen kommer samtidig som råvareprisene synker og internasjonal bistand minker. Det er derfor svært viktig å forhindre kommende gjeldskriser ved å arbeide for mer rettferdige finansstrukturer. Det er i tillegg viktig å muliggjøre gode, bærekraftige løsninger på dagens gjeldskriser.

I Verdensbanken og IMF bestemmes et lands stemmevekt i styret etter landets finansielle bidrag til institusjonen. Det gjør at disse institusjonene er dominert av de rikeste landene, og at de fattigste har liten innflytelse i prosesser som legger sterke føringer for økonomisk utvikling, blant annet gjennom å stille betingelser ved utlån. Reformen som trådte i kraft i 2016 har gitt framvoksende økonomier som Kina, India og Brasil større stemmevekt, men styringsstrukturene i de internasjonale finansinstitusjonene må fortsatt endres for å utjevne maktforholdene mellom rike og fattige land.

- Norge må fortsette arbeidet for at illegitim gjeld slettes både i Norge og internasjonalt. Det må opprettes en uavhengig og rettferdig gjeldsslettemekanisme, som tar utgangspunkt i UNCTADs prinsipper om ansvarlig utlån og låneopptak og UNCTADs prinsipper for restrukturering av gjeld.
- Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken må demokratiseres. Det må innføres full åpenhet i beslutningssystemene, slik at de ulike landenes stemmegiving blir synliggjort. Utviklingsland må få mer stemmevekt i de

styrende organene, og praksisen med europeiske og amerikanske ledere må avskaffes.

- Før lån fra IMF og Verdensbanken foreslås koblet til krav om privatisering, kutt i offentlige tjenester eller liberalisering av økonomien, skal de samfunnsmessige konsekvensene av å gjennomføre slike krav vurderes grundig.

To av medlemmene av arbeidsgruppa vil stryke det siste kulepunktet, og mener at SV skal gå mot krav om privatisering etc i forbindelse med lån fra finansinstitusjonene.

3.6 Klima og miljø

Klimakrisa er en reell global krise som allerede har negative effekter på livsforholdene til innbyggere i alle deler av verden. Det er likevel de fattigste i utviklingslandene som rammes hardest, siden klimaendringene virker direkte på forholdene for blant annet matproduksjon, vanntilgang og sikkerhet (storm, flom, ekstremvær). Dette er forhold som vil forverre seg, muligens aksellererende, i nær framtid. Nåværende marginale områder kan bli ubeboelige, noe som vil føre til nød og økende flyktningestrømmer.

De fleste utviklingsland har ikke ressurser til å håndtere en mer ekstrem klimasituasjon. De har lave klimagassutslipp og har i motsetning til de rike landene ikke noe historisk ansvar for klimagassutslipp. Norsk utviklingspolitikk skal derfor legge vekt på tiltak for klimatilpassing heller enn reduksjon av utslipp.

Energiproduksjon er en viktig driver for klimagassutslipp. Samtidig er det mangel på energi i mange utviklingsland. Derfor skal klimavennlige energiløsninger være en del av klimasatsingen, med fattige som hovedmålgruppe. Potensialet for fornybar energiproduksjon er stort i mange land. I tillegg til bistandsinvesteringer for fornybar energi, trengs store private investeringer i fornybar energi i utviklingsland. Det norske oljefondet, som en stor og langsiktig investor med relativt gode etiske retningslinjer bør derfor investere i slike prosjekter. Det grønne klimafondet, som Norge bidrar til, kan også være en viktig kilde til finansiering.

Satsing på biologisk mangfold (naturmangfold) i utviklingsland er viktig både som del av klimatilpassing og for sin egen del. Et stort biologisk mangfold bidrar til å fjerne karbon fra atmosfæren og til å lagre den slik at den ikke bidrar til klimaendringer. Et stort biologisk mangfold gir også større matsikkerhet og større muligheter for land, lokalsamfunn og enkeltpersoner til å skape egne inntekter ut fra råvarer fra naturen. En forutsetning for dette er at landrettigheter er avklart, noe som ofte ikke er tilfelle. Urfolks rettigheter til forvaltning og bruk av biologisk mangfold må også ivaretas. Patentering av genressurser fra utviklingsland må sikre inntekter til land og folkegrupper som har forvaltet disse ressursene tradisjonelt. Hovedinnretningen på satsingen skal være bærekraftig forvaltning av naturen med sikte på å bevare dens evne til å gi blant annet mat, vann, byggematerialer (økosystemtjenester), med fattige som hovedmålgruppe.

For å sikre varige klimaeffekter, matsikkerhet og inntektsmuligheter må det biologiske mangfoldet forvaltes bærekraftig. Norsk utviklingspolitikk skal derfor støtte tiltak som setter utviklingsland i stand til dette, i form av kapasitetsbygging for kartlegging av biologisk mangfold og utvikling av forvaltningsplaner. Dette vil gjelde hele spennet av biologisk mangfold: landskap, arter og genetisk variasjon innen arter. Norge har spesiell kompetanse

på fiskeriområdet. Vernetiltak kan også være en del av en satsing, men ikke en hovedinnretning.

- Klima og miljø skal være en hoveddel av norsk utviklingspolitikk og bidra til å motvirke forverrete livsvilkår for fattige mennesker som følge av kommende klimaendringer
- Klimainnsatsen i utviklingsbudjettet skal rettes mot tiltak for klimatilpassing. Tiltak for reduksjon av klimagassutslipp finansieres fra andre deler av statsbudsjettet
- Klimavennlige energiløsninger for de fattigste skal være en del av klimasatsingen
- Satsingen på biologisk mangfold skal ha forvaltning av økosystemtjenester for fattige mennesker som hovedinnretning
- Forsknings samarbeid om løsninger for klimatilpassing og forvaltning av biologisk mangfold skal støttes

3.7 Landbruk, fiskeri og matsikkerhet

Bærekraftig landbruk er viktig for å bekjempe både fattigdom og redusere de negative effektene av klimaendringer. Rettferdige handelsavtaler, ivaretagelse av biologisk mangfold, og bærekraftig forvaltning og bruk av naturressursene, blant annet vern av dyrkbar jord, bør ligge til grunn for bærekraftig landbrukspolitikk. Bærekraftig landbruk må høyere opp på agendaen i norsk utviklingspolitikk, og Norge må bidra aktivt til å sette landbruket på den internasjonale dagsordenen.

Befolkningen i den fattige delen av verden øker sterkt. Samtidig er det lav produktivitet i landbruket, og mange utviklingsland bruker mye ressurser på å importere mat, mens de fattigste lever av et marginalt selvbergingsbruk. Fiskeri er også en lite utviklet næring i mange utviklingsland. Klimaendringene vil i nær framtid gi vanskeligere forhold for matproduksjon i mange fattige land, særlig de som allerede har marginale forhold for landbruk. Klimaendringenes virkning på fiskerier er mindre klare, men økt vanntemperatur og endra vannkjemi gir allerede nå endringer i viktige bestander.

For at fattige land skal kunne fø sin egen befolkning er det nødvendig med store investeringer i landbruk og fiskeri i alle ledd av kjeden fra småbrukere/-fiskere til industriaktører. I mange utviklingsland har økt matproduksjon blitt oppnådd ved å ta i bruk nye arealer til landbruk. Det som trengs for framtida er en produktivitetsøkning på eksisterende arealer. Utfordringen er å få denne produksjonen inn i industrielle verdikjeder for å skape inntekter både for de fattigste og industriaktørene. For å få til dette må småbønder og -fiskere, som ofte er de som produserer mesteparten av maten, gis tilgang til innsatsvarer som såfrø og gjødsel, teknologi og kunnskap for effektiv og miljøvennlig matproduksjon. Videre må de gis tilgang til kreditt, lagringsmuligheter og markeder.

Mange utviklingsland har svak fiskeriforvaltning og har derfor liten kunnskap om fiskeriressursene sine og dermed manglende evne til å forvalte dem. Dette gjør dem også sårbare for andre staters rovdrift på egne fiskeriressurser. Norge har sterk kompetanse og erfaring med styrking av fiskeriforvaltningen i utviklingsland, og dette samarbeidet skal videreføres.

Forskning skal være en viktig del av innsatsen for matsikkerhet. Det foregår mye viktig forskning om løsninger for matsikkerhet, både i Norge og internasjonalt, for eksempel i den

rådgivende gruppen for internasjonal landbruksforskning (CGIAR). Dette gjelder f. eks. utvikling av forbedrete plantesorter som tåler mer ekstreme klimaforhold. Denne kunnskapen når imidlertid i liten grad fram til småbønder og -fiskere, fordi de nasjonale systemene for veiledning fungerer dårlig. Derfor skal det være et mål for matsikkerhetsinnsatsen å styrke disse mekanismene.

- Innsatsen på landbruk, fiskeri og matsikkerhet skal bidra til å øke produktiviteten i matproduksjonen i alle ledd, fra småbønder og -fiskere til industriaktører
- Tiltak for å skaffe småbønder og -fiskere avsetning på produktene sine skal prioriteres. Dette gjelder f. eks. infrastrukturbygging og kredittordninger
- Teknologi og løsninger må være miljøvennlige og tilpassa målgruppene
- Utvikling av ny teknologi og nye løsninger for tilpasning til endret klima skal prioriteres, både gjennom forskning og styrking av nasjonale veiledningstjenester
- Det er viktig å få gjennomslag for et tverrpolitisk forlik som sørger for en langsiktig satsning på bærekraftig landbruk i utviklingspolitikken
- Utvikle og styrke en helhetlig innsats på bærekraftig landbruk. Dette for blant annet å sikre biologisk mangfold ved å øke støtten til plantetraktatens arbeid, og ved å ivareta bøndernes rettigheter, markedstilgang, og miljøhensyn i internasjonale handelsavtaler.

3.8 Sosiale sektorer (arbeid, utdanning, helse og kultur)

Retten til arbeid, utdanning og helse er grunnleggende menneskerettigheter. SV bør arbeide for å styrke det internasjonale arbeidet for sosiale og faglige rettigheter globalt, og jobbe for mer internasjonalt faglig samarbeid. Tiltak for å sikre tilgang til arbeid, utdanning og helse er viktige virkemidler i fordelingspolitikken.

Innsats innen sosiale sektorer for å redusere sosiale og økonomiske forskjeller vil være avgjørende for å bedre levekår og livskvalitet. Slike tiltak vil videre bidra til å skape trygge og produktive samfunn. Uten slike tiltak, vil teknologiske fremskritt og digitalisering forsterke ulikhetene.

Tilgang til kunnskap er tilgang til makt. Utdanning for alle er helt grunnleggende for å sikre sosial mobilitet, demokrati og deltakelse. Det er de fattigste og mest marginaliserte som i dag nektes utdanning. Støtte til god og gratis utdanning er derfor et av de mest sentrale utviklingspolitiske virkemidlene.

Helse har en stor betydning for livskvalitet, sosial og økonomisk utvikling, og global sikkerhet. Sykdomsbyrden slår skjært ut og rammer fattige land hardest. Barn utvikler seg ikke til sitt fulle potensiale eller dør fordi de ikke har tilgang til helsetjenester eller medisiner. Norge har en sterk faglig og politisk posisjon, og Norges innsats for global helse bør derfor videreutvikles.

Solidaritet med arbeidere og deres organisasjoner er en av grunnpilarene for et sosialistisk parti. Fagforeninger og tariffavtaler er avgjørende for velferd og vekst. Derfor vil SV sikre faglige rettigheter og styrke retten til organisering, slik at lønns- og arbeidsvilkårene i utviklingsland kan bli bedre.

En lønn til å leve av gjelder også i land i Sør. I seinere tid er det vokst fram en ny klasse som kalles "working poor" i større vestlige land. Dette er særlig et resultat av fattige lands kappløp mot bunnen i kamp om å tiltrekke seg investeringer og kontrakter med multinasjonale

selskaper. SV vil sette dette temaet på dagsorden blant annet gjennom sitt internasjonale partipolitiske samarbeid, styrking av sivilsamfunn, og videre satsing på den internasjonale arbeidsorganisasjonen, ILO. SV mener også at Norge må ta en aktiv rolle i å videreutvikle og sette ut i livet FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, og fremme konvensjonsarbeid knyttet til dette temaet.

Det er stort behov for arbeidskraft innenfor landbruk, helse, og utdanning; og tiltak for økt sysselsetting i disse sektorene vil bidra til både å redusere fattigdom og samtidig øke tjenester og produktivitet.

Kunstnere og kulturarbeidere står ofte sentralt i kampen for folkestyre og menneskerettigheter, og kan være utsatt for sensur og forfølgelse. Samtidig er de bærere av en kulturarv som i koloniene var undertrykt. Ikke all tradisjonell kultur er bra, men kulturarbeiderne er de beste til å bygge på det positive i kulturarven, videreutvikle den og gjøre den til en del av innsatsen mot bærekraftsmålene. I det norske utviklingsbudsjettet er støtte til kultur blitt kraftig redusert under den Solberg-regjeringa, en nedslående utvikling som SV vil reversere.

SV vil jobbe for:

- Å fremme tilgang på utdanning og helsetjenester for alle som viktige mål i seg selv og som virkemiddel i å redusere ulikheter.
- At Norge bidrar gjennom helse- og utdanningsbistand til å fremme kvinners og jenters posisjon i samfunnet og styrke deres mulighet til å bestemme over egen kropp.
- At Norge tar et politisk initiativ for å styrke ILOs arbeid for å fremme og iverksette internasjonale arbeidsstandarder og grunnleggende arbeidstakerrettigheter i tråd med ILOs kjernekonvensjoner. Norske bidrag til dette arbeidet bør økes.
- At ILOs kjernekonvensjoner legges til grunn og følges i praksis i forbindelse med investering i land i sør, og at det utarbeides en index (for eks Doing Business Index) og retningslinjer for dette.
- Styrke arbeidet til organisasjoner som arbeider med faglige rettigheter og demokratisering, særlig innsats rettet mot fagbevegelser, menneskerettighetsbevegelser, miljøbevegelser, og tenketanker i sør.
- At norske selskaper skal lede i å respektere grunnleggende arbeidstakerrettigheter ved at de i praksis følger opp kravene om at ILOs kjernekonvensjoner og retningslinjer legges til grunn.
- At norske selskaper opptrer i tråd med FNs prinsipper om næringsliv og menneskerettigheter (Ruggie-prinsippene) og i tråd med den norske regjeringens handlingsplan for disse prinsippene.
- At alle arbeidere skal ha en levelønn. SV vil særlig ha fokus på levelønn for arbeidere som produserer varer som importeres til Norge og arbeidere som jobber for norsk næringsliv i utlandet.
- At Norge innfører en etikkinformasjonslov i tråd med miljøinformasjonsloven. Den må sikre innsyn i arbeidsforhold til de som har produsert varene vi kjøper.
- Styrke kultursamarbeidet mellom Norge og utviklingslandene og øke budsjettene til kulturaktiviteter, både til organisasjoner av kunstnere og forfattere, men også til statlige tiltak for å verne om og videreutvikle kulturarven i samarbeidsland.

3.9 Fred og forsoning, sikkerhet og terrorisme

Et av de største hindrene for å få til utvikling og bekjempe fattigdom er krig og konflikt. De siste årene har vi sett en økning i antall voldelige konflikter – og konfliktene er blitt mer alvorlige. Mer enn 65 millioner mennesker er drevet på flukt grunnet krig, og de humanitære konsekvensene er enorme. På det afrikanske kontinent er ca. 20 av totalt 54 stater involvert i en eller annen form for voldelig konflikt – de fleste interne. Totalt er det ca. 40 voldelige konflikter i verden i dag (konflikt er da regnet ut fra mer enn 100 døde pr år).

Et kjennetegn ved mange av dagens konflikter er terrorisme – der målet er å ramme uskyldige mennesker og sivile installasjoner. I 2015 var det ca. 12 000 terrorhandlinger, som til sammen drepte ca. 28 000 mennesker. Nesten 80 prosent av terrorhandlingene skjedde i de fire landene Afghanistan, Irak, Nigeria, Pakistan or Syria.

Bruk av bistandsmidler i fredskaping

Vår nære historie viser at militære konflikter blir løst og terrorisme i liten grad blir bekjempet av militær makt og voldelige motmidler. Det er som regel kombinasjonen av politiske initiativer og vellykkede programmer for økonomisk utvikling og sosial framgang som skaper og sikrer fred.

Kun ved å fokusere på å løse de grunnleggende årsakene til krig og terrorisme skaper man grobunn for langvarige og bærekraftige løsninger. Spesielt viktig er det å følge opp kvinners rolle i fredsprosesser, i tråd med FN-resolusjon 1325. Bistanden spiller en svært viktig rolle som bidrag til konfliktløsning og som middel for å sikre en langvarig fred. I enkelte situasjoner kan ubevæpnet sivil beskyttelse av sivile spille en viktig rolle. Dette gjelder særlig beskyttelse av kvinner i konflikt. I dag er flere programmer for slik beskyttelse underfinansiert og i stor grad drevet av frivillighet. SV ønsker en profesjonalisering av dette arbeidet og økt kompetanse på metoden i departementene.

SV vil:

- Støtte opp under fredsprosesser der Norge er involvert med betydelige bistandsmidler
- Prioritere prosjekter som forebygger krig og konflikt
- Prioritere prosjekter som har fokus på kvinners rolle i fredsprosesser, i tråd med FN-resolusjon 1325.
- Sette særlig fokus på dialogprosjekter som bidrar til at tidligere fiender kommer sammen og gjennom dialog løser felles utfordringer
- Øke norsk støtte til ubevæpnet sivil beskyttelse i konfliktsituasjoner og gi dette en egen linje i statsbudsjettet.

Koordinering av sivil og militær innsats

I konfliktsituasjoner vil ofte bistand virke sammen med militære tiltak. I nesten samtlige av de konflikter hvor Norge har bidratt med militære styrker de siste 20 årene (Kosovo, Sudan, Afghanistan, Bosnia etc.), har Norge også gitt mye bistand. Det er derfor viktig at man har en tydelig politikk på bruk av bistand og militære tiltak. SV er i utgangspunktet ikke tilhenger av at Norge deltar i militære intervensjoner, når det ikke dreier seg om FNs fredsskapende og fredsbevarende styrker. Hvor og hvis Norge deltar militært på noen måte, må vår militære og sivile innsats holdes fraskilt, samtidig som det må sikres at vår militære og sivile støtte ikke virker i motsatt retning.

Et av arbeidsgruppas medlemmer legger vekt på at det må være et utgangspunkt for SV at den sivile bistandsinnsatsen og den militære aktiviteten er koordinert og virker på slik måte at de

bygger opp om de felles mål som ligger til grunn for den norske politikken. En forbedring av de sosiale og økonomiske forholdene går hånd i hånd med forbedring av sikkerhetssituasjonen. Alle de ulike innsatsene – militære, diplomatiske og bistandspolitiske – bør fra første stund skal være fokusert og koordinert for å nå noen felles målsetninger. På den måten sikres full effekt av de ulike virkemidler, samt at det oppnås effektiviseringsgevinster.

Medlemmene i arbeidsgruppa er enige om at en raskere forbedring av levevilkår vil kunne bidra til å forkorte den militære operasjonen. Men det vil være uheldig med sammenblanding mellom militære styrker og sivile bistandstiltak. Det gjelder ikke minst når den militære styrken er upopulær hos sivilbefolkningen, eller dersom sterke militære grupper kan angripe sivile organisasjoner som hevn for det militære styrker foretar seg. Ubevæpnet sivil beskyttelse bør koordineres med militære instanser i enkelte tilfeller. Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet bør styrke kompetansen på ubevæpnet sivil beskyttelse som metode.

SV vil:

- At norske militære og sivile innsatser i et land må holdes atskilt. Samtidig må det sikres at sivile og eventuelle militære intervensjoner ikke står i motsetning til hverandre.
- At militære utgifter ikke blir belastet utviklingsbudsjettet

Et av gruppas medlemmer foreslår følgende:

- Sette i gang tiltak slik at ulike aktører (militære, diplomatiske og bistand) i større grad er koordinert i arbeidet for å nå felles politiske målsetninger

Bistand og religiøs og politisk ekstremisme

Kamp om makt og naturressurser er en hovedgrunn til kriger og konflikter. Religion og etnisk tilhørighet brukes ofte til å legitimere og holde liv i konflikter, og ofte er slik tilhørighet det eneste folk har når nasjoner og nasjonale stater bryter sammen.

Konsekvensen er at det skapes grobunn for politisk og religiøs ekstremisme, fremmedfrykt og rasisme. Vi har også sett at slike konflikter kan utvikle seg til krig, folkemord, borgerkrig og terrorisme.

Desperate mennesker utfører desperate handlinger. For å gi desperate mennesker muligheter og håp, er det avgjørende å sørge for rettferdig fordeling av makt og ressurser, og for radikal forbedring i menneskenes levekår.

To medlemmer av arbeidsgruppa legger vekt på at religiøs ekstremisme som politisk og ideologisk grunnlag for samfunnsstyring vokser og spiller en betydelig destabiliserende rolle i flere av de store mottakerlandene for norsk bistand. Samtidig ser vi at også andre ekstreme ideologier slår rot i land der Norge er en aktiv partner. En moderne bistandspolitikk må ha bekjempelse av ekstremistiske ideologier, som hindrer sosial utvikling og grunnleggende menneskerettigheter, som politisk målsetting.

SV vil:

- Bidra til å forebygge ekstremisme ved å støtte bekjempelse av ekstrem fattigdom og andre samfunnsforhold som er grunnlag for ekstremisme.
- Støtte moderate og modererende krefter i områder der ekstremisme styrkes, både gjennom stat-til-stat bistanden og gjennom bistand til det sivile samfunn.
- Støtte dialogprosjekter
- Støtte frie, uavhengige media
- Støtte progressive og fornyende ideologiske krefter innenfor islam.

Tre av medlemmene ønsker å tilføye:

- Støtte sekulære ideologier og bevegelser i områder der ekstremisme styrkes

3.10 Humanitære situasjoner

Vi ser i dag et økende antall humanitære katastrofer – både naturkatastrofer og menneskeskapte. Med denne økningen er det et økende gap mellom behovene for humanitær bistand og beskyttelse i krisesituasjoner på den ene siden og viljen og evnen hos stater, FN og andre internasjonale aktører til å respondere effektivt i slike situasjoner på den andre. Dette krever både et høyt nivå på den humanitære bistanden globalt og fra norsk side og større fleksibilitet til å overføre midler raskt når behovene oppstår. Det krever også vilje i FN og hos andre aktører for å skape forbedringer som fører til at pengene brukes mer effektivt og når de kriserammede befolkningene raskt og effektivt.

Norge er en relativt liten aktør globalt, selv om vi per innbygger gir mye humanitær bistand. Midlene gis i dag via FN og andre multilaterale aktører, internasjonale humanitære organisasjoner og nasjonale frivillige organisasjoner. Det vil være viktig at alle aktører måles på hvor effektivt denne bistanden leveres og i hvor stor grad den leveres i tråd med internasjonale prinsipper for god humanitær bistand. Vi må også ta hensyn til evalueringer når det avgjøres om midlene skal gis via FN-programmer eller frivillige humanitære organisasjoner. FN har en viktig rolle i koordineringen av humanitær bistand, men i større og større grad er det organisasjonene som iverksetter prosjektene i felt for FN.

Viktige tiltak for å øke effekten av den humanitære innsatsen er bedre koordinering av innsats i kriseområder, større fokus på forebygging av kriser, raskere finansiering av humanitær innsats og økning av støtten, både finansielt og med kapasitetsbygging, til lokale og nasjonale aktører. Det er videre viktig at pengene brukes mer effektivt, og at det blir bedre samarbeid mellom de som jobber med nødhjelp og de som har langsiktig utviklingsarbeid som sitt arbeidsfelt.

Norsk humanitær innsats skal være basert på humanitære behov, de humanitære prinsippene og humanitær-retten. Spesielt sårbare grupper som kvinner, barn, ungdom, eldre og funksjonshemmede må inkluderes i planlegging av og beslutninger om humanitær innsats som involverer dem. I dette arbeidet skal det tas i bruk mer av innovative ordninger som direkteoverføring av kontanter eller betalingskort og andre metoder som øker mottagernes medvirkning og selvbestemmelse.

Det er viktig å ha fleksibilitet til å øke den humanitære bistanden – uten at dette går utover langsiktig utviklingsarbeid. For å sikre nok midler, skape fleksibilitet og bedre mulighetene til rask respons, vil SV foreslå at en andel av bistandsbudsjettet settes av til et nasjonalt humanitært fond eller en mekanisme. Deler av midlene skal brukes til å bygge opp reserver

for å kunne reagere raskt ved ekstraordinære kriser. Dette krever politisk vedtak om at en viss andel av bistandsbudsjettet, for eksempel 10 prosent, settes av til humanitær bistand årlig.

Lokale organisasjoner og grupper har de siste årene fått større oppmerksomhet og legitimitet som humanitære aktører. På tross av dette er det fortsatt en for liten andel av humanitære midler globalt som går til lokale aktører. SV vil at lokale organisasjoner i framtida får en sterkere plass og får mer av de humanitære midlene direkte til sitt arbeid. SV vil også bidra til et mer langsiktig perspektiv og sterkere lokal medvirkning ved humanitære kriser.

Størstedelen av den norske humanitære bistanden skal ha fokus på menneskeskapte kriser og såkalte “glemte kriser”, som får for lite midler i forhold til behovene som finnes. Samtidig vil det være viktig å gi norsk støtte til situasjoner der den kan gjøre størst forskjell. I akutte krisesituasjoner etter naturkatastrofer er det ofte stor giverglede, og midler blir i perioder “stående på bok”. Norge kan i slike situasjoner bidra mest ved å støtte fortsatte, kontinuerlige forbedringer av koordineringsmekanismene for humanitær innsats i stedet for å fokusere en stor andel av de humanitære bistandsmidlene på naturkatastrofer.

Humanitære hjelpearbeidere har i økende grad kommet under angrep i seinere tid, særlig i krigs- og konfliktsituasjoner, og har behov for et sterkere vern.

SV vil:

- At 25 prosent av norsk humanitær bistand innen 2020 skal bevilges så direkte som mulig til lokale og nasjonale aktører, i tråd med enighet under Verdens Humanitære Forum i Istanbul i 2016.
- Opprette et nytt nasjonalt humanitært fond eller mekanisme. Forslaget innebærer at en fast andel av bistandsbudsjettet går til humanitær bistand hvert år og at det er mulighet for avsetning og overføring fra et år til et annet
- At hovedfokus fra norsk side skal være på menneskeskapte kriser og såkalte “glemte kriser”.
- At Norge skal være en pådriver internasjonalt for tiltak som kan bedre sikkerheten til og respekten for humanitære hjelpearbeidere.

3.11 Internasjonal migrasjons- og flyktningpolitikk

Flere mennesker enn noen gang tidligere i vår historie er i bevegelse. Det store flertallet er migranter som enten frivillig flytter eller som søker bedre økonomiske forhold ett annet sted. International Organization for Migration beregner at det er ca. 250 millioner migranter i verden. Av disse er om lag 65 millioner mennesker drevet på flukt fra sine hjem som følge av krig eller forfølgelse. De fleste av disse er på flukt innad i sitt eget land, om lag 45 millioner. For å kunne skape en god politikk for både migranter og flyktninger er det viktig å opprettholde et skille mellom migranter og flyktninger, og lage en politikk som er tilpasset de ulike gruppens behov.

Internasjonal migrasjon

Globaliseringen har økt folks kunnskap om andre land og redusert kostnadene ved å reise. For fattige mennesker, særlig i sør, vil det å reise til mer velstående land for å skaffe arbeid og inntekt bli stadig mer attraktivt. For mange fattige er viljen til å flytte det eneste de har av økonomisk verdi, og vi må se det som rett og rimelig å søke et bedre utkomme et annet sted

enn der en er født og oppvokst. Med økende forskjeller og vanskelige leveforhold i mange land, må vi derfor være forberedt på at migrasjonen til Europa, og spesielt til rike land som Norge, vil øke.

Men samtidig som reising blir enklere, er det innført svært strenge begrensinger for reiser fra fattige til rike land. Mens Norge og andre land i Vesten presser på for økt frihet innenfor handel, finans og tjenester, er den friheten som kunne komme de fattige og arbeidsløse i utviklingsland til gode, friheten til å søke arbeid hvor det finnes over landegrensene, nesten ikke-eksisterende. Dette grunnleggende urettferdig.

Norge har et arbeidskraftsbehov i fremtiden dersom vi skal kunne opprettholde vår velferd. SV ønsker derfor en politikk som legger til rette for en kontrollert og solidarisk migrasjon.

SV vil:

- At antall migranter til Norge fra utviklingsland.
- Igangsette prosjekter som hindrer at migranter må bruke menneskesmuglere og foreta livsfarlige, illegale grensepasseringer for å kunne søke arbeid i andre land.
- Bruke Norges medlemskap i Schengen til å få plass felles-europeiske tiltak som tilrettelegger for en kontrollert migrasjon i tråd med landenes økonomiske bæreevne.

Flyktninger

Antall flyktninger i verden har økt dramatisk de siste fem årene. Samtidig ser vi en økende skepsis i mange land mot å ta imot flyktninger, og aldri før har det blitt bygget flere grensegjerder og murer. I tillegg er det stadig flere som tar til orde for at FNs flyktningkonvensjon bør reforhandles, fordi retten til å søke asyl blir ansett som for liberal. Det er også stor debatt om utgiftene til å dekke kostnader ved mottak av flyktninger, og Norge bruker en stadig større andel av bistandsbudsjettet til opphold for flyktninger i Norge. I enkelte år går mer enn 10 prosent av bistandsbudsjettet til flyktningstiltak i Norge som drift av asylmottak og integreringstiltak i norske kommuner.

SV vil:

- Bidra til en solidarisk flyktningpolitikk, der retten til å søke om asyl forsvares og der alle mennesker med et legitimt behov for beskyttelse i Norge, får det.
- Avvise alle forslag om å reforhandle flyktningkonvensjonen med formål å stramme inn på reglene om å søke beskyttelse.
- Gå inn for at utgifter til flyktninger i Norge finansieres utenfor utviklingsbudsjettet.

4. Utviklingssamarbeidets omfang, innretting og prioritering

4.1 Omfang

Det vil ikke bli mindre behov for bistand fram mot 2030. 40-50 land, i hovedsak i Afrika og Midtøsten, har ikke fått sin del av den kraftige økonomiske veksten i Sør. Det gjelder i tillegg til låginntekstland også en stor gruppe sårbare stater. En del av disse overlapper, særlig i Afrika. For disse landene vil tilgang til annen kapital enn bistand fremdeles være vanskelig. Skal de nå bærekraftmålene, vil en økning av bistanden være nødvendig. I tillegg vil mange

av mellominntektslandene i lang tid ha behov for faglig bistand. Det gjelder særlig afrikanske land.

Den reelle norske bistanden bør derfor økes, slik at en-prosentmålet kan opprettholdes. Det betyr at større utgiftsposter som ikke har støtte til fattige i utviklingsland som hovedformål, må finansieres over andre budsjettposter. Det gjelder primært utgifter til flyktninger i Norge og programmer for å redusere klimautslipp, slik som klima- og skogprogrammene i framvoksende stater som Brasil og Indonesia. Dersom slike utgifter fortsatt skal finansieres over utviklingsbudsjettet, må dette budsjettet økes tilsvarende.

- SV vil øke utviklingsbudsjettet, slik at den prosentandelen som reelt går til fattige i utviklingslandene øker til minst en prosent av BNI. Utgifter til program for flyktninger i Norge og til klimautslippsreduksjon skal ikke finansieres av bistandsbudsjettet, men over andre deler av statsbudsjettet.

4.2 Kanaler og arenaer

Norsk bistand har historisk vært delt mer eller mindre likt mellom bilateral bistand direkte til utvalgte samarbeidsland og støtte gjennom multilaterale kanaler, FN og Bretton Woods-organisasjonene. I seinere år har den bilaterale stat-til-stat-bistanden blitt redusert relativt sett. Det har også den ikke-øremerkede finansieringa av FN-organisasjoner og utviklingsbankene. Det som har vokst kraftig er globale initiativ der ulike kanaler brukes med øremerkede midler for å nå bestemte tematiske mål. Det gjelder særlig klima og skog, helsesektoren (barn- og mødrehelse) og de aller siste årene utdanning. Store deler av disse midlene har gått til partnerskap med kommersielle og ideelle internasjonale fond og organisasjoner. Noen av de nye initiativene har blitt framstilt som alternativer til etablere organisasjoner og programmer, særlig i FN. Erfaringene viser imidlertid at nye fond (som UNAIDS, Det globale fondet for aids, tuberkulose og malaria eller Den internasjonale vaksinealliansen GAVI) etter en tid møter akkurat de samme problemene en finner i tidligere etablerte organ, med byråkrati, seindretthet, etc. De nye initiativene fra 2000-tallet og framover har likevel til en viss grad har lyktes i å trekke nye midler inn i arbeidet, og å bidra til oppsiktsvekkende globale resultater innen helsesektoren, særlig når det gjelder reduksjon i barne- og barnedødelighet. Innen helsesektoren har også nye former for samarbeid med kommersielle aktører for å redusere prisen på livsviktige legemidler vært vellykket.

Økt forpliktende globalt samarbeid

Dersom den ekstreme fattigdommen i verden skal utryddes innen 2030, som bærekraftsmålene innebærer, kreves det omfattende globale tiltak. Også verdens fattige må få sin del av globale offentlige goder. Det forpliktende multilaterale samarbeidet må styrkes, og ansvaret for å oppnå målet må deles mellom internasjonale organer og nasjonale myndigheter. Det vil kunne kreve former for økt overnasjonalitet. Den multipolære utviklinga kan bety at dette vil være vanskelig å oppnå, men det bør likevel arbeides for å få til slike ordninger.

SV har alltid gått inn for universelle eller generelle ordninger for velferd, som alderstrygd eller barnetrygd, som skal være for alle. I utviklingsland viser det seg ofte at behovsrettede tiltak er svært krevende å administrere og har dårlig effekt. Amartya Sen sier det slik: "Benefits meant exclusively for the poor, often end up being poor benefits." Den Svenske Kyrkan har i en policy-brief, "Inte bara för svenskar", tatt til orde for generelle velferdstiltak i svensk utviklingssamarbeid. Den norske økonomiprofessoren Kalle Moene foreslått en

grunnlønn til hver innbygger, som kan utgjøre en viss andel av nasjonalinntekten i landet. Et annet tiltak som bør vurderes, er innføring av en global barnetrygd, basert på kostnadsnivået i hvert enkelt land. Finansiering av globale ordninger bør knyttes opp mot spørsmålet om globale skattemodeller (se kapittel 3.4.). Digital teknologi gir store muligheter for å kunne gjennomføre slike ordninger på en relativt ubyråkratisk og sikker måte.

De siste årene har vi sett at flere lav- og mellominntektsland har innført velferdsordninger i form av kontantoverføringer. Det mest kjente eksemplet er kanskje Bolsa Familia i Brasil, men kontantoverføringer som velferdstiltak har også funnet sted i deler av Namibia og Tanzania. Resultater har vist at dette ikke bare har hatt en utjevnende og fattigdomsreducerende effekt, men at det også har ført til bedre helse og ernæring, økonomisk vekst, økt sysselsetting og bedret politisk tillit.

- Som et ledd i å utrydde ekstrem fattigdom innen 2030 vil SV ta til orde for og fremme modeller som kan danne grunnlag for bærekraftige velferdsgoder. Dette kan være globale ordninger som garanterer alle barn (global barnetrygd) eller innbyggere i et land en minsteinntekt. Overføringer i form av kontanter vil være en sentral satsing i denne strategien.
- Norges erfaringer med fordelene som universelle velferdsordninger har, bør i større grad benyttes i norsk utviklingspolitikk, både i bilateral bistand og gjennom multilaterale institusjoner som Verdensbanken. Her kan man vurdere et samarbeid med svenske myndigheter. Norsk utviklingspolitikk bør ha som prinsipp at man prioriterer støtte til universelle velferdsordninger.
- SV vil ta initiativ til en diskusjon om universell velferd som utviklingsstrategi for å bekjempe fattigdom, i forhold til bruk av sosiale sikkerhetsnett. Dette bør inkludere organiseringen av velferdssystemene i ulike sammenhenger, hvordan behovsprøvd velferdsordninger over tid kan utvides og gjøres universelle.

Multilateral bistand

FN er og blir en hjørnestein i norsk internasjonal politikk. Det gjelder ikke minst i utviklingspolitikken. SV vil styrke FN. Samordninga mellom FN-organisasjonene har gått så langt som det er mulig, dersom en ikke skal slå sammen flere organisasjoner, som er svært vanskelig å få til. Reformarbeidet i FN har i altfor stor grad bestått av rollediskusjon og økt koordinering, mens de største av dem fremdeles fungerer lite effektivt og er tungroddede. Arbeidet med administrative reformer i FN har vært forsømt fra norsk side.

Bretton Woods-institusjonene og de regionale utviklingsbankene har hatt en positiv utvikling over de to siste tiårene, og fattigdomsorientering og hensynet til sosiale sektorer er blitt viktigere. Men fremdeles er situasjonen i de fattigste landene at banker og fond foreskriver hvilken politikk landene skal føre, uten at de samme institusjonene tar ansvaret for resultatene av denne politikken når den mislykkes.

- SV mener at FNs fond og programmer nå må få konsentrere seg om det som er deres mandat og ikke minst det som de har vist de er gode til. Generell støtte skal foretrekkes framfor øremerkede midler. Innenfor hver organisasjons styrer skal Norge arbeide for at tungroddede og byråkratiske systemer effektiviseres.
- IMF, Verdensbanken og de regionale bankene må bruke mer samfunnsfaglig kompetanse for å kunne vurdere og sikre at programmer de støtter fører til bedre

økonomiske forhold, samtidig som offentlige tjenester som helse, utdanning og vannforsyning ikke svekkes.

- SV vil, i de multilaterale organene Norge kanalisere bistand gjennom, presse på for å gjøre utviklingsbanker og globale fond mer ansvarlige for resultatene av den politikken og de programmene som avtales med myndighetene i utviklingsland

Bilateralt samarbeid

Det bilaterale samarbeidet med land vi har langsiktig utviklingssamarbeid med er blitt svekket det siste tiåret. Den bilaterale dialogen om det samlede samarbeidet, som omfatter politikk, økonomi og bistand, er ikke lenger formalisert, og landprogramforhandlinger og årlige møter finnes ikke lenger. I økende grad har det vært norske politiske prioriteringer, og ikke samarbeidslandenes, som bestemmer innhold og form i samarbeidet.

20-30 stater som har vært eller er rammet av krig og konflikt, regnes som *sårbare stater*. Bistandstiltak i slike stater har ofte vært for ambisiøse og tatt sikte på resultater i form av stabilt styre og fungerende administrasjon på altfor kort sikt. Erfaringer fra slike prosjekter er ofte dårlige. Det har vist seg å være et gap mellom hva giverne tilbyr, ofte i samarbeid med korrupte myndigheter, og hva befolkninga ønsker og har behov for. Folk ønsker inntektsmuligheter, vann og helsetjenester. Bistand i sårbare stater, som Somalia og Mali, bør fokusere på tiltak som kan bedre mulighetene særlig for den ungdommen som ellers vil se solidariteten i ekstremistiske bevegelser som det mest nærliggende alternativet. FN har større menneskelige og finansielle ressurser enn Norge og bør være en hovedkanal for støtte i slike stater. Frivillige organisasjoner kan ofte lettere få til samarbeid med lokalsamfunnet og lokale ledere og strukturer som allerede finnes og bør også være en sentral kanal. Avgjørende for å lykkes i slike land er å bygge på det som er, heller enn å sette opp mål etter standarder som en likevel ikke lykkes i å nå.

- SV vil gjenreise dialogen med våre viktigste samarbeidsland på høyt nivå for å gjenopprette balansen i samarbeidet. Det bilaterale samarbeidet bør av effektivitetshensyn fortsatt konsentreres om få sektorer, som vil utgjøre grunnlaget for dialog, innsatser og påvirkning rettet inn mot sentrale problemer og behov i landet, slik som skattespørsmål, menneskerettigheter eller forholdet i landets fengsler. Programmer og resultater må bli mer et felles ansvar mellom norske og mottakerlandets myndigheter.
- SV vil i hovedsak bygge videre samarbeidet med det som i dag er våre viktigste samarbeidsland, både sårbare stater, hvor det også kreves langsiktighet, og låginntektsland vi har langtidssamarbeid med.
- Mer begrenset og kortvarig innsats i andre land kan være aktuelt. Spesielt vil det gjelde for å vise solidaritet med stater og myndigheter som endrer sin politikk til folks beste.
- I sårbare stater vil SV prioritere langsiktige tiltak for inntektsmuligheter og tjenester innenfor sosiale sektorer som helse og utdanning gjennom organisasjoner i det sivile samfunnet og multilaterale organisasjoner. Stat-til-stat-samarbeidet bør i hovedsak knyttes til internasjonalt arbeid for å stabilisere styresett og fremme fred og stabilitet, og ikke omfatte store midler til offentlige tjenester.

Bistand gjennom og til sivilsamfunnet

Vi skal styrke Norges bistand til det sivile samfunnet. Norske organisasjoner spiller allerede en viktig rolle både som tjenesteleverandør (utdanning, helse, vannforsyning) og en aktør som gjennom samarbeid med lokale partnere er med på å fremme en demokratisk utvikling og respekt for menneskerettighetene, så vel som bidrag til fattigdomsreduksjon og oppnåelse av bærekraftsmålene.

Et mangfoldig sivilsamfunn er, både i land der demokratiet har festet seg og i land på vei mot demokrati, et viktig supplement til de folkevalgte strukturene. Sivilsamfunnet og uavhengige media fungerer som interesseorganisasjoner, vaktbikkjer og endringsaktører. Gjennom partnerskap med lokale organisasjoner er norske aktører med på å øke kompetansen og bygge allianser mellom grupper og interesser som kan skape bred folkelig mobilisering mot fattigdom og undertrykking, og for omfordeling av makt og ressurser.

Sivilsamfunnet spiller i en rekke land en sentral rolle både i å forsvare menneskerettighetene, bygge opp og konsolidere demokratiet og å tilby tjenester til befolkninga. Samtidig er det en trend at flere og flere land verden innfører restriksjoner på arbeidet til frivillige organisasjoner, fagforeninger og trossamfunn, særlig for å ramme det sivile samfunns arbeid for å styrke menneskerettigheter og demokrati. Det innføres lover som forbyr utenlandsk finansiering av aktiviteter som oppfattes som truende for regimene, slik som arbeid for demokrati og rettigheter. Det vil i slike tilfeller være ekstra viktig å lytte til de potensielle mottakerne av norsk støtte for å bli enige om hva slags støtte (økonomisk, politisk eller annen form for solidaritet) som er mest konstruktivt for organisasjonene selv.

Ofte blir sivilsamfunnet oppfattet, av både myndigheter og større bistandsgivere, kun som leverandører av tjenester for å oppnå bestemte mål. Samtidig som slike tjenester kan være svært viktige i land med svake offentlige institusjoner, må en hovedoppgave likevel være å bidra til å styrke demokratiet og sikre menneskerettighetene.

Det er viktig å i være klar over at sivilsamfunnet ofte er like utsatt for misbruk og korrupsjon som statlige institusjoner er det. Støtte til anti-korrupsjonsarbeid bør ligge inne i bevilgninger til norske organisasjoner som samarbeider med partnerorganisasjoner.

SV vil:

- Styrke og øke bistanden gjennom sivilsamfunnet. Vi vil øke støtten, både til norske aktører og nasjonale og lokale organisasjoner i samarbeidsland for tjenesteleveranser så vel som til deres arbeid med å styrke lokale organisasjoner som selvstendige aktører.
- At organisasjoner som mottar bistand fra Norge skal være medlemsbaserte eller på annen måte tydelig være representative og sterkt forankra på nasjonalt eller lokalt nivå.
- At vi skal legge vekt på å gi bistand til de aktørene som jobber for å styrke demokratiet og sikre menneskerettighetene, inkludert kvinners og minoriteters rettigheter og de som kjemper for sosial utjevning og rettferdighet i sine samfunn.
- At vi skal jobbe for at sivilt samfunn i utviklingsland skal få større innflytelse på å utforme og sette i verk bistandsprosjekter der de er en aktør. Det er et mål at sivilsamfunnet i land i sør som skal bli sterke aktører som kan stå på egne ben og samarbeide med internasjonale organisasjoner på like fot.

Nye aktører og finansieringskanaler

Det har de siste årene skjedd store endringer i bistand og utviklingsfinansiering. Det er langt flere aktører enn før. Nye initiativer, institusjoner og organisasjoner dukker stadig opp; private og offentlige, kommersielle og ideelle, lokale, nasjonale og globale. Skillet mellom offentlige og private penger blir mindre. Emigranter (diaspora) kommer til å spille en større rolle enn før, både ved de pengene de sender hjem og i sitt engasjement for sine opprinnelige hjemland. En rekke nye utviklingsbanker er lansert. BRICS-landene har lansert sin egen New Development Bank, selv om denne langt fra er virkelighet ennå. Kina har tatt initiativet til en ny bank for infrastruktur i Asia, hvor også de fleste større vestlige giverland er med. Flere subregionale banker er kommet til. I USA utgjør filantropiske midler snart like mye som amerikansk statlig bistand.

Det er utopisk å tro at alle disse pengestrømmene lar seg koordinere. Norge må forholde seg aktivt til slike aktører, kanaler og finansieringsformer, særlig de nye utviklingsbankene. Det vil også være gode muligheter for norske miljø å samarbeide med nye aktører med utgangspunkt i situasjonen på bakken i hvert enkelt land. Samtidig er det en kjensgjerning at en del av de landene som har blitt viktigere i investeringer, utviklingssamarbeid og humanitær bistand, ikke har vist stor interesse for å koordinere slikt arbeid. Dette gjelder for eksempel Tyrkia, Kina og India.

- Norge bør engasjere seg i initiativer som har som mål å få enighet også med ikke-vestlige aktører når det gjelder standarder og prinsipper for utviklingssamarbeid, humanitært arbeid og næringslivssamarbeid.

4.3 Strategier og samarbeid for utviklingspolitikk og god bistand

Samarbeid, sanksjoner og valg av partnere

Et sosialistisk parti vil i utgangspunktet gi prioritet til regimer som fører en progressive politikk til beste for landets befolkning. Tidligere har det blitt gjort overfor i land som Tanzania, Vietnam, Mosambik, Zimbabwe, Nicaragua, Eritrea og Bolivia. Resultatene er mildt sagt varierende. Flere av disse regimene har utviklet autoritære og undertrykkende statsformer, noen med utarming av befolkningen som resultat.

- Det vil være viktig for SV å støtte land med regjeringer som fører en politikk for å redusere forskjeller og utvide folkestyret. Men også slik støtte skal gis kritisk og til programmer og tiltak som kommer fattige befolkningsgrupper til gode og som styrker demokratiet.

SV vil føre en utviklingspolitikk som bidrar til å ansvarliggjøre nasjonale myndigheter overfor befolkningen. Omfattende bistand kan bidra til at myndighetene i mottakerland blir mer ansvarlige overfor giverne enn overfor egne velgere. Utviklingssamarbeidet kan likevel innrettes slik at det styrker folks deltakelse, både ved at medvirkning (voice) bygges inn i stat-til-stat-bistand og at bistandssamarbeid med staten kombineres med støtte til demokratiprogrammer, fagforeninger, religiøse menigheter, frivillige organisasjoner og offentlige institusjoner som har som oppgave å beskytte befolkningen mot overgrep (MR-kommisjoner, ombudsmenn, antikorrupsjonsorganer). Slik kan bistand bidra til at myndigheter blir mer ansvarlige overfor sin egen befolkning enn de ofte autoritære regimene ellers ville ha vært.

Utviklinga i våre samarbeidsland går ikke i en rett linje framover. De fleste landene har perioder med sterke autoritære innslag, maktmisbruk eller korrupsjon. Erfaringa med å bruke sanksjoner ved å kutte i bistanden har vist seg ikke å fungere, men heller redusere partnernes innflytelse i landet.

- SV vil være tilbakeholdne med å bruke bistand som sanksjonsmiddel mot regimer som utvikler seg i feil retning, men heller legge om utviklingssamarbeidet for å sikre at det fremdeles kommer folk flest til gode. Bare i ekstreme tilfelle vil det være aktuelt å trekke seg helt ut av et land på grunn av vanstyre.

De fattigste landene vil fremdeles være svært avhengige av bistand. Dette er som regel land med svake institusjoner. Den typiske staten i slike land kan fungere like mye som undertrykkende og som en kilde til rikdom for de som styrer, som den er en service-stat for befolkninga. Som sosialistisk parti mener SV i utgangspunktet at offentlige tjenester bør gis gjennom det offentlige tjenesteapparatet. Dersom offentlig kontroll med statlige midler i landet er tilfredsstillende, bør Norge gi budsjettstøtte og sektorstøtte til statlige programmer uten øremerking. I de mange landene hvor kontrollen ikke er god nok, bør SV ha en fleksibel tilnærming. En må finne nye samarbeidsformer som kan sikre bedre kontroll uten å bygge parallellstrukturer. Det krever sterkere norsk tilstedeværelse og engasjement. Det betyr også at Norge (og andre givere) tar større ansvar for kontroll og resultater, også når programmene ikke lykkes.

Særlig i fattige land med svake institusjoner, hvor situasjonen innen områder som helse og utdanning også er mest prekær, vil det være viktig å bruke andre kanaler, særlig trossamfunn, stiftelser og andre aktører i det sivile samfunnet.

- I samarbeid med land med svak stat skal SV være pragmatisk når det gjelder former og kanaler for samarbeid. Organisasjoner i det sivile samfunn, særlig trossamfunn og filantropiske organisasjoner, kan spille en sentral rolle særlig når det gjelder helse, utdanning og andre sosiale tjenester

Former for samarbeid

Økt koordinering og fellesprogrammer, inkludert fond med mange givere, har dominert det langsiktige bistandssamarbeidet på landnivå det siste tiåret. Erfaringene er blandete. Ofte har samarbeidsformen ført til dyre og uttrukne prosesser hvor resultatene først viser seg når prioriteringene har endret seg og oppmerksomheten har flyttet seg til andre områder. Det som er viktig på landnivå er at de store aktørene går i samme retning.

Nye globale fond spiller en viktig rolle i denne sammenhengen, og Norge er en stor bidragsyter til slike fond. Men det er et problem at finansiering gjennom fondene begrenser våre muligheter til påvirkning og deling av verdier, etter som dialogen om utvikling flytter seg fra institusjoner i landene til lukkede styre- og komiterom.

- SV vil på landnivå, i tillegg til god dialog med myndighetene, gå inn for et smartere og enklere samarbeid med andre utviklingsorganer for å øke effektiviteten og sikre resultater på bakken. Det betyr heller god informasjonsutveksling og diskusjon mellom giverne enn felles programmer, som har en tendens til å bli tungrodd og kan føre til en “stop-go”-politikk som kan ha store negative konsekvenser.

Norgesaksen

Noen av de mest kostnadseffektive programmene innen norsk bistand består av samarbeid mellom norske faglige institusjoner (slik som universitetsjukehusenes samarbeid med tilsvarende institusjoner i samarbeidsland), hvor ulike midler kombineres i programmer som har vist seg å være svært viktige for institusjonene i Sør. Skatt for Utvikling er også et viktig eksempel på slikt faglig samarbeid. Slike tiltak oppstår gjerne som en del av den internasjonale faglige kontakten norske fagmiljøer har, drives fram av entusiaster og gir svært mye igjen for begrensede midler. Programmene bidrar også til å trekke bistanden nærmere til norske miljø og den norske befolkningen. De har slik en egenverdi i å øke forståelsen for utviklingssamarbeid og kan styrke solidariteten med land og folk i sør. Ofte kan slike tiltak kombineres med sør-til-sørsamarbeid, som har vist seg å være effektivt og som har et stort ubenyttet potensiale.

SV vil:

- at norske institusjoner og norsk kompetanse skal brukes mer både innenfor det globale og det bilaterale samarbeidet.
- at Norge i større grad skal legge til rette for faglig samarbeid sør-til-sør, der relevante og kompetente institusjoner fra land i sør kan overføre kunnskap til institusjoner i andre land.
- ha god informasjonsutveksling i det faglige samarbeidet for å unngå overlapping og dermed forbedre måloppnåelsen. Samordning og tilpassing av aktivitetene må skje i samarbeidslandet.

Oppslutninga om bistand til fattige land er større i Norge (og Skandinavia) enn i noen andre land. Dette skyldes et langvarig og vedvarende samarbeid gjennom medlemsbaserte organisasjoner i sivilsamfunnet, og et godt informasjonsarbeid, ikke minst overfor skoleverket. Dette fremmer et folk-til-folk-engasjement basert på solidaritet. Men det skyldes også at mange ulike foreninger, firma, offentlige og private institusjoner, menigheter og fagforeninger engasjerer seg direkte i utviklingssamarbeid. Dette engasjementet har enorm verdi for at norsk utviklingssamarbeid skal styrkes og utvikles videre. Mottakere av Norads informasjonsstøtte har bidratt sterkt til å øke folkelig engasjement rundt og påvirke norsk politikk på felter som er svært viktige for utvikling. Den sittende regjeringa har nedprioritert dette arbeidet kraftig, noe som er sterkt beklagelig. SV vil øke informasjonsstøtten med særlig vekt på å styrke organisasjoners vaktbikkjefunksjon overfor myndighetene.

- øke rammene for Norads informasjonsstøtte og jobbe mot en utvanning av denne ordningen. SV vil også støtte andre ordninger som styrker det folkelige engasjement (som FN-sambandet) i kampen mot ulikheter og fattigdom.

Langsiktighet og konsentrasjon

Etter mer enn seksti år med bistand er det mulig å trekke en del konklusjoner om hva som virker og ikke virker i bistanden. Langsiktighet og kontinuitet er nøkkelen til å oppnå gode resultater i fattige land, både i stat-til-stat-bistanden og i bistanden gjennom og til sivilsamfunnet.. Det gjelder kapasitetsbygging innenfor det ordinære utviklingssamarbeidet, men er i økende grad også erkjent som nødvendig innenfor humanitær bistand. Brå omslag og stadig nye politiske prioriteringer vil ofte bryte med langtidsprinsippet, og føre til at oppnådde

resultater skusles bort. Fireårsperioder er ingen god planleggingshorisont for langsiktighet. Et engasjement i et program eller på en sektor bør minst ha et perspektiv på 15 - 20 år. Slik sett er 2030, året da bærekraftsmålene skal være oppfylte, er et godt tidspunkt å sikte mot.

- SV vil legge vekt på langsiktighet og kontinuitet i utviklingssamarbeidet, bygget på politisk og faglig langsiktig tenkning, og vil i hovedsak fortsette samarbeidet med de land som i dag mottar betydelig norsk bistand.

Konsentrasjon har vært et mantra i norsk utviklingspolitikk de siste to tiårene. Rasjonalet er at bistand som konsentreres og fokuseres vil bli mer effektivt forvaltet og vil ha større virkning. Anstrengelsene har gitt begrensede resultater. Det skyldes for det første at en har prøvd å konsentrere all norsk bistand, uansett kanal. Det fører til motvilje hos mange av aktørene, som har må avslutte gode tiltak. For det andre finnes det ingen effektivitetsgevinst i å prøve å fokusere aktiviteter som skjer helt uavhengige av hverandre, slik som fra ambassader og gjennom frivillige organisasjoner. Effektivitetsgevinsten av fokusering finnes eventuelt innenfor virksomhetene hos samme aktør, selv om det kan innvendes at selve omstillinger ofte koster mer enn effektivitetsgevinsten. En tredje årsak er at det er politikkenes natur at politiske myndigheter stadig vil finne nye prioriteringer som bryter med konsentrasjonsprinsippet. Det har særlig vært påfallende i den perioden Norge har stått uten utviklingsminister. Konsentrasjon kan være viktig for hver enkelt aktør og organisasjon, men ikke som rettesnor for en helhetlig politikk.

- Landkonsentrasjon skal kun gjelde stat-til-stat-bistanden, der det kan være fornuftig å ha et begrensa sett partnerland som vi kan ha langsiktig samarbeid med.
- Landkonsentrasjon skal ikke gjelde sivilsamfunnsbistanden, som bør være fleksibel til å kunne brukes der den har størst effekt med tanke på de overordna målene i utviklingspolitikken.

Konkurransetsetting

Konkurransetsetting av programaktiviteter har ofte store skadevirkninger innenfor utviklingssamarbeidet. Det bryter med langtidsprinsippet, neglisjerer lokal kompetanse og bidrar ikke til kapasitetsbygging. Prosessene er fordyrende, fører ofte til at store deler av midlene havner hos firma og organisasjoner i rike land og ikke kommer målgruppene til gode. Mer anbud betyr ikke at en finner den beste aktøren, ofte snarere det motsatte.

Ved bruk av konsulenttenester er konkurransetsetting lovpålagt. Å bruke utenforstående kompetanse er ofte riktig og nødvendig. Men for omfattende bruk av konsulenter svekker kompetansen i bistandsorganisasjonene og minsker muligheten for å erverve seg ny kunnskap.

- SV vil stanse utbredelsen av konkurransetsetting for å sikre kompetanse i samarbeidsland og bidra til at bistandsmidlene blir brukt til å styrke målgruppene for bistanden
- SV vil begrense bruken av konsulenttenester i utviklingssamarbeidet.

Resultater

Det har vært riktig av UD og Norad å legge større vekt på resultater det siste tiåret. Vi vet i dag mye mer om virkninga av utviklingssamarbeidet enn vi gjorde i begynnelsen av 2000-tallet. Men utviklinga har nå gått for langt, spesielt når det gjelder bistanden gjennom det sivile samfunnet. Resultatplanlegginga er i ferd med å bli en tvangstrøye for mange

organisasjoner, med resultatrammeverk som enten er umulige å bruke eller gir liten mening. New Public Management har fått for stor plass i bistanden. Resultatet av bistand kan ikke alltid telles og måles. New Public Management fører lett til at man måler det som er enkelt å måle, at måleinstrumentet erstatter selve målet. Områder hvor resultater er vanskeligere å måle, for eksempel demokratibygging, blir prioritert ned.

Norsk og særlig internasjonalt utviklingssamarbeid er i sterk endring, og har mange flere og mer ulike aktører enn før. Den samlede norske bistanden, heller ikke den statlige, kan styres og kontrolleres detaljert i en verden som i stadig mindre grad kan planlegges og styres.

I de siste årene, og særlig under sittende regjering, har samarbeid med og i privat sektor i bistanden økt. SV støtter denne typen samarbeid, så lenge det støtter opp om de overordna målene for utviklingssamarbeid. Økningen har fått flere uttrykk, blant annet gjennom utviklingssamarbeid med Innovasjon Norge og en økning i overføringene til Norfund. Private investeringer som skaper gode arbeidsplasser og god utviklingseffekt er positivt. Samtidig må støtten underlegges de samme kravene til rapportering som annen bistand. En rapport fra 2015 om Norfund konkluderte med at Norfund har en mindre omfattende tilnærming til dokumentasjon av utviklingseffekt enn andre fond for utviklingsfinansiering.

SV vil gi norske organisasjoner og institusjoner større frihet og ansvar for å planlegge og kontrollere sine egne engasjement i utviklingsland. Det skal ikke være et mål i seg selv at alt norsk utviklingssamarbeid i et land skal inngå i et felles program eller paraply. Det er heller ingen mening i at det norske sivile samfunnet skal måtte konsentrere sitt utviklingssamarbeid i de landene som har norsk statlig samarbeid eller på sektorer som norske myndigheter prioriterer

- SV vil legge til rette for styring av bistand med resultatkrav og måleinstrument som står i stil med bistandens sammensatte mål, og som skaper tillit og fremmer selvstendighet og kreativitet innad i institusjonene.
- Bistandssamarbeid med privat sektor, herunder Norfund, må ha minst like omfattende krav til dokumentasjon av utviklingseffekt som europeiske aktører det er naturlig å sammenlikne dem med.

5. Organisering av utenriks- og utviklingspolitikken og forvaltning av utviklingsbudsjettet

Det er ikke slik at fordi «alt henger sammen med alt», må alt styres og forvaltes sammen. For å få til effektiv handling må vi skille mellom mål og funksjoner. Globale og internasjonale spørsmål spiller en stadig større rolle på nesten alle politiske områder, som utdanning, helse, næringsliv, ICT, energi, sikkerhet, klima og så videre. Så og si alle norske departement har sitt eget internasjonale engasjement. Utenriksdepartementets oppgave er å samordne dette engasjementet og dyrke det som ennå kan defineres som “ren” utenrikspolitikk. Men UD er blitt en mastodont som i tillegg til utenrikspolitiske lederoppgaver og samordning har ansvar for seg en forvaltning av over 30 milliarder kroner. Dette er nesten unikt i norske departement.

Hensikten med omorganiseringa av utviklingspolitikk og -forvaltning i 2004 var å styrke den utenrikspolitiske og utviklingspolitiske styringa av utviklingspolitikken, ved å overføre ansvaret for det bilaterale stat-til-statsamarbeidet fra Norad til UD, og styrke ambassadene. Norad skulle ha en kombinert rolle som faglig rådgiver og kontrollinstans, samt forvalte

støtteordninger som ble oppfatta som mindre politiske, som til det sivile samfunnet og til næringslivet.

Resultatet har blitt at den annonserte utviklingsfaglige styrkinga av ambassadene i utviklingsland i stor grad har uteblitt eller blitt svekka til fordel for en generell utenrikspolitisk kompetanse. Trass i at Norad har lyktes i å bygge opp en sterkere faglig kapasitet, har den fagligpolitiske kompetansen i systemet som helhet blitt svekket. Samtidig blir bistand brukt som virkemiddel på stadig flere områder, og blir derfor et viktigere element i utenrikspolitikken. Denne utviklinga har skutt fart med den nåværende regjeringa, som ikke har noen utviklingsminister, noe som er sterkt beklagelig. På samme måte som det internasjonale engasjementet innen klima, helse, energi etc. drives av fagdepartementet, bør også utviklingssamarbeidet ledes og organiseres for seg, mens Utenriksdepartementet bør ha samordninga av alle fagområdene.

Evalueringa av utviklingssamarbeidet er styrket de seinere årene. Men rapportene er av skiftende kvalitet. Det skyldes at alle evalueringer legges ut på anbud, og at kompetansen som brukes da er helt prisgitt interesse fra konsulenter og forskere.

SV vil

- gjenopprette posten som utviklingsminister, slik at utviklingssamarbeidet kan styres på egne premisser innenfor ramma for en helhetlig utenrikspolitikk, på linje med andre fagområder.
- Samle den norske utviklingspolitiske og forvaltningsmessige kapasiteten i en egen og mer ensartet organisasjon, enten innenfor UD eller, som i Storbritannia, i et eget utviklingsdepartement
- At ambassadene i sentrale samarbeidsland for utvikling styrkes fagligpolitisk
- At for å få bedre og jevnere kvalitet i evalueringsarbeidet skal funksjonen endres, slik at Evalueringsavdelinga i hovedsak leder og utfører evalueringene selv, med bruk av eksterne miljø som et tillegg. Av hensyn til læring bør Evalueringsfunksjonen fortsatt være knyttet til det departementet som forvalter bistanden, men uavhengigheten bør styrkes ved at budsjett-tildelinga til evaluering spesifiseres i statsbudsjettet.
- Sikre en samstemt politikk for utvikling gjennom jevnlig (minst årlig) rapportering på samstemthet til Stortinget av konsekvensene av norsk politikk for utviklingsland og menneskerettigheter. Dette må inkludere eksterne vurderinger. Departementenes arbeid som har konsekvenser for utviklingsland skal koordineres ved en egen enhet under Statsministerens kontor.

